

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Rangaistusajan suunnitelmat ja sijoittelupäätökset Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien näkökulmasta

Nurmi, Jani
Tanninen, Joonas

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rangaistusajan suunnitelmat ja sijoittelupäätökset Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien näkökulmasta

Nurmi, Jani,
Tanninen, Joonas
Rikosseuraamusalan ko.
Opinnäytetyö
Toukokuu 2017

Jani Nurmi
Joonas Tanninen

Rangaistusajan suunnitelmat ja sijoittelupäätökset Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien näkökulmasta

Vuosi 2017

Sivumäärä 59

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa ulkomaalaisvankien rangaistusajan suunnitelmien sekä sijoittelupäätöksien onnistuneisuudesta asiakasnäkökulmasta katsottuna. Tarkoituksena on tuoda esiin ulkomaalaisvankien näkökulmaa ja tyytyväisyyttä heille laadittuihin rangaistusajan suunnitelmiin ja heille tehtyihin sijoittelupäätöksiin. Materiaali on laadittu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen hyödynnettäväksi tulevia rangaistusajan suunnitelmia laadittaessa.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui rangaistusajan suunnitelmien taustalla vaikuttavista What works -ajattelusta ja RNR-teoriasta sivuten myös positiivista kriminologiaa. Lisäksi tarkastelimme ulkomaalaisten määrää, kasvua ja rikollisuutta Suomessa. Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Kyselylomakkeeseen oli mahdollista vastata suomen- tai englannin kielellä. Vastaajia oli yhteensä 20. Kysely toteutettiin Helsingin vankilassa.

Kerätyn aineiston perusteella lähes jokaiselle vastaajalle oli laadittu rangaistusajan suunnitelma ja valtaosa osallistui sen laatimiseen. Moni vastaaja koki, etteivät he voineet juurikaan vaikuttaa rangaistusajan suunnitelman sisältöön, vaikka suurin osa tiedosti heiltä vaadittujen tavoitteiden merkityksen. Vaikutusmahdollisuudet heijastuivat myös rangaistusajan suunnitelman tyytymättömyyteen monen osalta. Avolaitossijoittelun edellytykset olivat suurimmilta osin tiedossa ja avolaitossijoittelua oli suurin osa vastaajista hakenutkin. Kotipaikkakunnan sekä työ- ja koulutustaustan huomioon ottaminen sijoittelussa jakoi mielipiteet, kuten myös tyytyväisyys nykyiseen sijoituspaikkaan. Ulkomaalaisvangit olivat mielestään pääosin tasavertaisia suomalaisvankien kanssa ja he pärjäisivät kielitaidollansa henkilökunnan kanssa.

Opinnäytetyö jättää pohdittavaa ulkomaalaisvankien rangaistusajan suunnitelmien kehittämistä. Ulkomaalaisvankien määrä on ollut useana vuonna kasvussa ja aihe nousee yhä isompaan rooliin tulevaisuudessa. Siksi on tärkeää, että rangaistusajan suunnitelmat tehdään kantaväestön vankeihin nähden tasavertaisesti sekä huolellisesti ja yksilölliset tarpeet huomioiden.

Jani Nurmi
Joonas Tanninen

Sentence planning and placement on the prisoners' point of view in Helsinki prison

Year	2017	Pages	59
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to produce material for inspecting the success rate of sentence planning and placement on the customer's aspect. This research was aiming to help the Southern Finnish Criminal Sanctions Agency Assessment Centre for future sentence planning. The survey was carried out in the Helsinki prison.

Our theoretical framework was composed of the tools used by the Assessment Centre; desistance, What Works and RNR theories. In addition to that, we examined the foreign population and its growth in Finland. We also examined foreign crime rates from previous years. Our Bachelor's thesis was carried out by a quantitative research. The survey was available either in English or in Finnish language. Altogether 20 inmates answered the survey.

Based on the results, vast majority of the inmates had a sentence plan. Also most of the inmates participated on their sentence planning. In the other hand, many of the inmates felt that they had only a little or none influence on their sentence plan, even though that most inmates knew the purpose of the goals set for them. The lack of possibility to influence reflected on the dissatisfaction on the sentence plan. The requirements for placement in an open prison were commonly known and majority of inmates had applied for a placement in an open prison. Many inmates feel that their background on education or work wasn't taken into account on the sentence plan. The same issue came up with their home town. Despite of being non-citizen, most foreign inmates felt that they were equal compared to Finnish inmates and that they could communicate with the staff well enough.

The Bachelor's degree leaves an open field for the development of future sentence planning among foreign prisoners. The number of foreign inmates has been a rising trend for several years and this subject will play a bigger role in the future. That's why it is very important to make sure that the quality of sentence planning is equal compared to Finnish prisoners.

Keywords: foreign prisoner, sentence plan, placement, Helsinki prison

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Etelä-suomen rikosseuraamusalueen, Helsingin vankilan ja arviointikeskuksen toiminnan esittely.....	8
	2.1 Sijoittelu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella	8
	2.2 Helsingin vankila	8
	2.3 Helsingin vankilan organisaatorakenne	10
	2.4 Arviointikeskuksen toiminta.....	11
	2.5 Rangaistusajan suunnitelma.....	12
	2.5.1 Rangaistusajan suunnitelman tavoitteet ja haasteet	12
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	13
	3.1 Vankeus- ja hallintolaki	13
	3.2 Yhdenvertaisuuslaki ja Rikosseuraamuslaitoksen yhdenvertaisuussuunnitelma.....	14
	3.3 Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja strategiset linjaukset.....	14
4	Teoreettinen viitekehys.....	15
	4.1 Ulkomaalaisvangit Suomessa tilastojen valossa.....	15
	4.1.1 Ulkomaalaisten määrän kasvu Suomessa	15
	4.1.2 Ulkomaalaisvankien määrä ja vankeuslajit Suomessa	16
	4.1.3 Ulkomaalaisvankien kansalaisuudet	18
	4.1.4 Ulkomaalaisvankien rikosnimikkeet	19
	4.2 Aikaisempi tutkimus ulkomaalaisvangeista	20
	4.3 Teoria rangaistusajan suunnitelman sekä riski- ja tarvearvion taustalla	21
	4.3.1 What works -ajattelu	21
	4.3.2 RNR-teoria	22
	4.3.3 Desistanssi positiivisen kriminologian näkökulmasta ja Good Lives Model	25
5	Tutkimusasetelma	26
	5.1 Tutkimustavoitteet	26
	5.2 Tutkimuksen kohderyhmä	26
	5.3 Tutkittavan ilmiön kuvaus ja rajaaminen	27
	5.4 Tutkimuslupaprosessi	27
	5.5 Tutkimusmenetelmän valitseminen.....	28
	5.6 Kyselyn eettisyys ja tietosuoja	28
	5.7 Tutkimuskyselyn pilotointi.....	29
6	Kyselyn tulokset	30
	6.1 Rangaistusajan suunnitelma.....	32
	6.2 Sijoittelu.....	36
	6.3 Yksilölliset tekijät.....	38

7	Johtopäätökset	39
7.1	Ulkomaalaisvankien näkemyksiä rangaistusajan suunnitelmasta	40
7.1.1	Rangaistusajan suunnitelman teossa ei kuulla kaikkia vankeja	40
7.1.2	Puutteet vankien kuulemisessa vaikeuttavat dynaamisiin riskitekijöihin puuttumista	40
7.2	Ulkomaalaisvankien näkemyksiä sijoittelusta	42
7.2.1	Avolaitossijoittelu on ulkomaalaisvangeille mielekäs vaihtoehto - suljettu vankila ei	42
7.2.2	Kotipaikkakunta sekä opiskelu- ja työkokemus on pääosin huomioitu sijoittelussa	43
7.3	Ulkomaalaisvankien näkemyksiä yksilöllisten tekijöiden huomioimisesta	44
7.3.1	Käännytys- ja karkotusasiat monella vangilla kesken.....	44
7.3.2	Yhteisellä kielellä kommunikoinnista ja tasa-arvoisuudesta kiitosta ...	44
8	Pohdinta	44
8.1	Opinnäytetyöprosessi	45
8.2	Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja kehitysehdotukset	46
	Lähteet	48
	Kuviot..	53
	Liitteet.....	54

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tutkimuskohteena tarkastelemme Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien sijoittelun ja rangaistusajan suunnitelman onnistumista asiakasnäkökulmasta. Tutkimuksen tilaaja on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskus. Opinnäytetyn tilaajan mukaan heillä on tällä hetkellä heikosti tietoa ulkomaalaisvankien nykyisestä asemasta. Arviointikeskuksen mukaan etenkin kielitaidottomista ulkomaalaisista huomattavan monen arviointi ja rangaistusajan suunnitelma tehdään ilman henkilökohtaista tapaamista, ainoastaan kirjallisen materiaalin perusteella. Arviointikeskus kokeekin, että sillä saatavilla vain niukasti tietoa ulkomaalaisvankien tilanteesta, rikoskäyttäytymisestä, rangaistusajan tarpeista ja tulevaisuuden näkymistä.

Arviointikeskus toivoi tehtävänannossaan saavansa ensisijaisesti tilastollista sekä mahdollisesti myös laadullista tietoa ulkomaalaisvangeista Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Tietoa toivottiin eritellysti muun muassa vankien taustoista ja kiinnittymisestä Suomeen, kielitaidosta, rikostyypeistä, rangaistuksen pituuksista, työ- ja toimintakyvystä, käytöksestä rangaistusajana sekä vankien tarpeista rangaistusaikana. Lisäksi arviointikeskus toivoi informaatiota vankien karkotus- ja käännytyspäätöksistä.

Koska näin kattavaa selvitystä ei opinnäytetyön puitteissa ollut mahdollista tehdä, olemme opinnäytetyössämme rajanneet tutkimuskohteiksemme ulkomaalaisvankien rangaistusajan suunnitelman, sijoittelupäätökset sekä tietyt yksilölliset tekijät, ja tehneet määrällisen tutkimuksen aiheeseen liittyen. Kysely toteutettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvassa Helsingin vankilassa. Määrälliseen tutkimusmenetelmän valinta perustui arviointikeskuksen tehtävänannon lisäksi siihen, että meillä oli rajatut resurssit saada tulkkausapua opinnäytetyöhömmme. Tulkkausavun puuttuessa määrällisellä tutkimuksella voidaan arviomme mukaan kerätä luotettavammin tulkittavaa tietoa.

Ulkomaalaisvankien määrä kasvaa Suomen vankiloissa vuosittain, mutta siihen liittyvää aineistoa ja tutkimustietoa on melko vähän saatavilla. Opinnäytetyön aihetta pohtiessamme koimme, että tutustuminen ulkomaalaisvankien asemaan Suomen vankiloissa kartuttaa osaltaan moniammatillista osaamistamme tulevaisuuden rikosseuraamusalan ammattilaisina. Yhteiskunnallisessa keskustelussa ulkomaalaiset rikoksenteijät saavat usein erilaisen leiman kuin suomalaiset, mutta haluamme selvittää, pitääkö se paikkansa myös vankilamaailmassa. Opinnäytetyössä kysymmekin ulkomaalaisvangeilta itseltään, miten he näkevät nykyisen asemansa vankeusajan suunnittelua ja täytäntöönpanoa koskeissa asioissa.

2 Etelä-suomen rikosseuraamusalueen, Helsingin vankilan ja arviointikeskuksen toiminnan esittely

Opinnäytetyössämme selvitämme kyselylomakkeen avulla Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien mielipiteitä omasta kohtelustaan koskien arviointikeskuksen tekemiä rangaistusajan suunnitelmia ja sijoittelupäätöksiä. Tässä luvussa esittelemme sijoittelua Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella, Helsingin vankilaa sekä arviointikeskuksen toimintaa, mitkä yhdessä muodostavat opinnäytetyömme toimintaympäristön.

2.1 Sijoittelu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella

Koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli lokakuussa 2016 sijoitettuna 1078 vankia, joista avolaitoksiin sijoitettuna oli 283. Avolaitosvangit muodostivat siis 26,3 prosenttia koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiväestöstä. Kaikista avolaitosvangeista ulkomaan kansalaisia oli 64, joka oli 22,6% kaikista Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitosvangeista. Suljetuissa vankiloissa oli puolestaan 524 vankia eli 48,6 prosenttia kaikista Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vangeista. Heistä ulkomaalaisia oli 118, joka oli 22,5 prosenttia kokonaismäärästä. Lisäksi tutkintavankeja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli yhteensä 271 joista ulkomaalaisia 115 henkilöä eli 42,4 prosenttia. (VATI 1.10.2016).

Suhteessa kaikkiin vankeihin ulkomaalaisvangit on sijoitettu lähes yhtä tasaisesti suljettuihin sekä avolaitoksiin. Merkittävä ero tulee ulkomaalaisten tutkintavankien määrässä suhteessa koko väestöön. Tämä nostaa suljetuissa laitoksissa olevien ulkomaalaisvankien määrän 29,3 prosenttiin, sillä tutkintavankeudessa olevia ei saa sijoittaa avolaitoksiin. (TVL 2. luku 1§).

2.2 Helsingin vankila

Kyselyn kohteeksi valikoitui Helsingin vankila, joka on vuonna 1881 perustettu, Hermannin kaupunginosassa sijaitseva suljettu vankila miesvangeille. Vankipaikkoja on yhteensä 254. Helsingin vankilan täyttöaste on suuri: esimerkiksi vuonna 2015 keskivankiluku oli 246. Henkilökuntaa on noin 175, ja heistä noin kaksi kolmasosaa työskentelee valvontatehtävissä. (Rikosseuraamuslaitos.) Helsingin vankilaan sijoitetaan pääsääntöisesti vain vankeusvankeja ja sakkovankeja, mutta joissakin tapauksissa myös yksittäisiä tutkintavankeja. 15.3.2017 Helsingin vankilassa oli 41 ulkomaalaista vankia. (Vankitietojärjestelmä 2017.)

Helsingin vankilassa on neljä osastoa, A-, B-, D-, ja E-osasto. A-osastolla on kolme kerrosta, A1-osastolla on tulo-osasto, jonne pääsääntöisesti sijoitetaan juuri saapuneita vankeja sekä sakkovankeja. A2-osasto on sijoitteluosasto, jossa vangit joko odottavat arviointikeskuksen sijoittelupäätöstä tai vastaavasti heille on jo tehty sijoittelupäätös, ja vangit siten odottavat vapautuvaa paikkaa vankilan sisältä tai siirtoa toiseen vankilaan. A3-osasto on kokonaan sul-

jettu osasto. Sinne sijoitetaan pääsääntöisesti vankeja, joita ei syystä tai toisesta voi sijoittaa muille osastoille.

B-osaston ensimmäinen kerros sisältää suljetun osaston, erityisosaston sekä eristysosaston. Suljettu osasto vastaa melko pitkälti A3-osastoa, mutta lisäksi sinne sijoitetaan vankeja, jotka ovat mahdollisesti omalla toiminnallaan sijoituskelvottomia muille osastoille. Erityisosasto on Helsingin vankilan turvallisin osasto, ja sinne voi sijoittaa vain neljä vankia kerrallaan. Erityisosasto on täysin irrallaan muun vankilan toiminnasta; osaston päiväjärjestys on suunniteltu siten, etteivät sen vangit missään olosuhteissa kohtaa muita vankeja. Eristysosastolle taas tuodaan vankeja suorittamaan yksinäisyysrangaistusta, päihtyneitä tai itsetuhoisia vankeja eristämistarkkailuun taikka vankeja, jotka täytyy eristää aggressiivisen käytöksen vuoksi.

D-osastolla kaksi ensimmäistä kerrosta ovat työssäkäyville ja opiskelijoille varattuja sellejä. Kolmas kerros on lyhytaikaisille vangeille tarkoitettu kerros, jossa vangeilla on mahdollisuus valmistella siviiliasioitaan nopean vapautumisen vuoksi. D3-osastolla toimii myös sosiaalityöntekijöitä, jotka avustavat vankeja toimeentulon ja asumisen järjestelyssä. D-osaston vangit on veloitettu osallistumaan vankilan toimintaan.

E-osasto on vastikään avattu uusi osasto, jonka vangit koostuvat pitkälti entisen C-osaston vangeista. E-osastolla on kolme kerrosta, ensimmäisessä kerroksessa on opiskelijaosasto. Ensimmäisellä kerroksella toimii myös Sörkka-yhteisö, joka on eristetty muun vankilan toiminnasta. Sörkka-yhteisö on sitoumusosasto ja siellä olevat vangit on veloitettu osallistumaan erikseen määrättyyn toimintaan. Sörkka-yhteisössä vaaditaan ehdotonta päihdeettömyyttä ja rikkeistä voi seurata osastolta poistaminen.

E2-kerroksessa toimii toinen kuntoutusosasto sekä suunnitteilla oleva nuoriso-osasto. E-osaston avautuessa nuoriso-osastoa ei vielä otettu käyttöön, mutta sinne on suunniteltu sijoitettavan nuoria vankeusvankeja, jotka toimisivat eristettynä osastona. Tällä hetkellä osastolla on muun muassa opiskelijoita sekä työssäkäyviä vankeja. Kuntoutusosasto on sitoumusosasto ja siellä olevat vangit ovat useimmiten päihdekuntoutujia.

E3-osastolla toimii ruuviryhmä ja Sörkka-työyhteisö. Molemmat osastot ovat sitoumusosastoja ja he ovat allekirjoituksellaan suostuneet satunnaiseen päihdetestaukseen. Ruuviryhmän vangit käyvät arkisin töissä vankilan työpajalla. Sörkka-työyhteisön vangit käyvät myös arkisin töissä. C-osastolla Sörkka-työyhteisö oli eristetty osasto Sörkka-yhteisön tapaan, mutta muuton yhteydessä siitä tehtiin avoin osasto.

Nykyään ulkomaalaisvangit voivat asua Helsingin vankilassa yleisellä osastolla, ellei rikoksen laatu, pelkääminen tai eristystoimenpiteet sitä estäneet. Omien havaintojen lisäksi väittämää

tukee Rikosseuraamuslaitoksen teettämä selvitys, joka kartoittaa etnistä yhdenvertaisuutta vankiloissa. Selvityksen mukaan kaikki maahanmuuttajat asutettiin normaaliosastolle viidessätoista eri vankilassa. Seitsemässä vankilassa maahanmuuttajia oli asutettu suljetuille osastoille yhteensä 53 kappaletta, joka muodosti 14,6 prosenttia maahanmuuttajavankien määrästä. (Vankitietojärjestelmä 2017.)

2.3 Helsingin vankilan organisaatorakenne

Helsingin vankilan organisaatio toimii siten, että vankilan ylin vastaava on vankilan johtaja. Johtaja voi myös viime kädessä päättää vankilaan tehtävistä muutoksista. Johtaja nimittää vankilan virkamiehet sekä toimii yhteyshenkilönä keskushallinnon ja vankilan välillä. Johtaja voi myöntää vangille pääsyn valvottuun koevapauteen. Vankilan johtaja myös päättää mahdollisista sisäisistä kurinpitorangaistuksista vankien osalta. Vankilan johtaja nimittää virkaan uudet virkamiehet. Johtajan ollessa poissa, sijaisena toimii joko apulaisjohtaja tai muina aikoina erikseen määrätty rikosseuraamusesimies. Apulaisjohtajia on kaksi; turvallisuudesta etä toiminnoista vastaava apulaisjohtaja.

Turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja myöntää vankien, pois lukien elinkautista vankeusrangaistusta sekä koko rangaistusta suorittavien, poistumisluvut. Edellä mainittujen vankien poistumisluvut päättää Rikosseuraamuslaitoksen johtaja. Lisäksi turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja esittelee kurinpitorangaistukset johtajalle. Toiminnasta vastaava apulaisjohtaja voi myös toimia turvallisuudesta vastaavan apulaisjohtajan sijaisena sekä myös toisin päin.

Toiminnoista vastaava apulaisjohtaja on vastuussa vankien työ-, opiskelu- ja kuntouttavasta toiminnasta. Helsingin vankilassa on muun muassa metalli- ja konepajatyötä, remonttityötä sekä kirjapainotyötä. Vangeille on järjestetty muun muassa peruskoulu-, lukio- ja pintakäsittelykoulutusta. Lisäksi vankien on mahdollista osallistua kuntouttavaan toimintaan, jotka edistävät heidän rangaistusajan suunnitelmaa. Helsingin vankilassa on muun muassa Sörkka-yhteisö, joka on sitoumusosasto. Jokaisen Sörkka-yhteisön vangin tulee ehdottoman päihdetömyyden lisäksi osallistua yhteisön toimintaan, esimerkiksi suuttumuksen hallintaan, päihdekuntoutukseen sekä valmentavaan työtoimintaan.

Helsingin vankilan keskiportaan johtajat ovat rikosseuraamusesimiehiä. Heidän toimenkuvansa kuuluu muun muassa vankien poistumislupien ja koevapauksien valmistelu, perhetapaamisten järjestely sekä vankien kuuleminen. Rikosseuraamusesimies toimii vankityön lisäksi vartijoiden lähiesimiehenä. Vartijoiden vuosittaiset pistekeskustelut käydään yhdessä rikosseuraamusesimiehen kanssa. Valvontahenkilökunnan ohella vankilassa toimii laaja kirjo muita henkilöstöä, kuten sairaanhoitajia, opinto-ohjaajia, työmestareita, päihdeohjaajia, sosiaalityöntekijöitä sekä pastoreita.

Helsingin vankila on moniammatillinen työyhteisö. Kaikki nämä toimijat muodostavat yhdessä vahvan organisaation, jonka avulla pyritään kuntouttamaan vankeja siviiliä varten. Eri toimijoiden välinen yhteistyö vankilassa toimii hyvin. Tiedonkulku on nopeampaa kuin siviilissä toimiessa, koska useimmat pitkään vankilassa työskennelleistä tuntevat toisensa henkilökohtaisesti ja näin ollen myös viestin saattaminen on helpompaa kuin siviilissä toimivien viranomaisten välillä.

2.4 Arviointikeskuksen toiminta

Kaikilla Suomen kolmella rikosseuraamusalueella toimii arviointikeskus. Arviointikeskuksilla on toimipiste jokaisen rikosseuraamusalueen yksikössä. Arviointikeskus sijoittaa tuomitut ja vangit alueensa laitoksiin. Lisäksi arviointikeskuksen toimenkuvaan kuuluu tutkintavangeista vankeusvangeiksi muunnettujen vankien rangaistusajan suunnittelusta. Arviointikeskuksen henkilökunta koostuu arviointikeskuksen johtajasta sekä erikoissuunnittelijoista. (Rikosseuraamuslaitos 2017a.)

Arviointikeskus on oleellisessa roolissa vangin koko tuomion alusta loppuun saakka. Vankeusprosessi lähtee liikkeelle täytäntöönpanoyksiköstä. Täytäntöönpanoyksikkö toimittaa kaikki täytäntöönpanokelpoiset tuomiotiedot tuomitun kotikunnan mukaisesti arviointikeskukseen. Mikäli tuomitulla ei ole vakinaista osoitetta, täytäntöönpanoyksikkö toimittaa asiakirjat siihen arviointikeskukseen, joka on samalla toimialueella kuin rangaistuksen määrännyt tuomioistuim. (Rikosseuraamuslaitos 2017e.)

Yhdyskuntaseuraamustoimisto lähettää tuomitulle yhteydenottopyynnön rangaistusajan suunnitelman, ilmoittautumispäivämäärän ja sijoitusvankilan kuulemisen osalta. Rikoksesta tuomittu voidaan tarpeen vaatiessa kutsua arviointikeskukseen, jossa hänelle tehdään haastattelu. Rangaistusajan suunnitelma voidaan laatia myös riski- ja tarvearvioinnin perusteella. Mikäli tuomittu on määrätty ilmoittautumaan suoraan sijoitusvankilaan, arviointikeskus laatii rangaistusajan suunnitelman niiden tietojen pohjalta, joita täytäntöönpanoyksiköltä on saatavilla. (Rikosseuraamuslaitos 2017e.)

Sijoittelussa arviointikeskuksen tulee ottaa huomioon vangin kotikunta, yhteydenpito lähiomaisiin, ikä, sukupuoli, terveydentila, kertalaisuus, aikaisempi rikollisuus, tuomitun oma toivomus sekä sijoituspaikassa mahdollisuus osallistua rangaistusajan suunnitelman vaatimaan toimintaan. Sijoittelussa tulee ottaa huomioon vangin mahdollisuudet hoitaa omalla kielellään täytäntöönpanoa koskevia asioita. Arviointikeskus tekee päätöksen sijoituspaikasta ja rangaistusajan vaatimista tarpeista sekä riskien osalta riittävästä valvonnasta edellä mainittujen seikkojen perusteella. (Rikosseuraamuslaitos 2017f.)

Lisäksi arviointikeskus päättää vankien siirtoanomuksista toisiin laitoksiin. Tämä käsittää siirrot sekä avolaitoksiin että muihin suljettuihin laitoksiin. Siirtoanomuksissa arviointikeskus ottaa huomioon rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden toteutumisen, vangin kotipaikkakunnan, vangin perustelun siirrolle, karkaamisriskin tai muun mahdollisesti aiheutuvan uhan uudelleensijoittelulle. Näistä muodostetaan kokonaisuus, jonka perusteella sekä erikoissuunnittelijat että arviointikeskuksen johtaja yhdessä ratkaisevat siirtoanomuksen. (Rikosseuraamuslaitos 2017f.)

2.5 Rangaistusajan suunnitelma

Jokaiselle vangille laaditaan yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma, jonka laatimisessa tuomitulla on oikeus tulla kuulluksi. Vankeuslain 2. luvun ensimmäiseen pykälään on kirjattu tuomitun oikeus kuulluksi tulemiseen sijoitusvankilaa päätettäessä ja rangaistusajan suunnitelmaa tehtäessä. (Vankeuslaki, 2. luku, 1§.)

Rangaistusajan suunnitelman sisältöä on avattu vankeuslain neljännessä luvussa. Siinä todetaan, että jokaiselle vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapauttamista koskien. (Vankeuslaki, 4. luku, 6§). Valtioneuvoston asetusta vankeudesta sovelletaan vankeuden täytäntöönpanoon. Asetuksen viidestoista pykälä määrittelee rangaistusajan suunnitelman sisällön ja sitä laatiessa huomioon otettavat seikat. Erityisesti huomioonotettavista asioista kohta kaksi on keskeinen opinnäytetyömme selvityksen osalta. Sen mukaan rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon tuomitun tai vangin sosiaaliset olosuhteet, yksilölliset tarpeet ja voimavarat. (Valtioneuvoston asetus vankeudesta, 3. luku, 15§.)

2.5.1 Rangaistusajan suunnitelman tavoitteet ja haasteet

Opinnäytetyössämme halusimme selvittää rangaistusajan suunnittelun onnistumista ulkomaalaisvankien näkökulmasta. Kyselyssämme pyrimme selvittämään ulkomaalaisvankien mielipidettä esimerkiksi heidän osallisuudestaan rangaistusajan suunnitteluun ja mahdollisuutta osallistua rangaistusajan suunnitelman tavoitteita edistävään toimintaan. Kysymme ulkomaalaisvangeilta, ovatko he tyytyväisiä rangaistusajan suunnitelmaansa tai ovatko he ylipäättänsä päässeet osallistumaan siihen.

Rangaistusajan suunnitelma tulisi laatia tasa-arvoisesti jokaiselle vangille. Kaikessa yksinkertaisuudessaan rangaistusajan suunnitelman perimmäinen tavoite on kuntouttaa vanki yhteiskuntakelpoiseksi. Yhteiskuntakelpoisuus käsittää uusintarikollisuuden ehkäisemisen sekä ongelmakierteen katkaisemisen. Siksi on tärkeää, että rangaistusajan suunnitelma luodaan huolellisesti ja että sitä päivitetään asianmukaisesti vankeustuomion aikana. Asiaa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut Asko Hänninen toteaa, että arviointi voi olla ajoittain erittäin vai-

keaa. Vaikka arviointikeskuksella on käytössään työkaluja uusintariskin arvioimiseksi (muun muassa riski- ja tarvearviointi), ei ole olemassa varmuutta siitä, onko riski uusintarikollisuuteen vähentynyt. (Hänninen 2016, 54-55.)

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Tässä kappaleessa käydään läpi yhteiskunnallisia lähtökohtia ja niiden vaikutuksia opinnäytetyöhön. Käytännössä tämä tarkoittaa vankeus- ja hallintolakien asettamia raameja vankien ja viranomaisten oikeuksille ja velvollisuuksille sekä Rikosseuraamuslaitoksen strategisiin linjauksiin paneutumista. Lisäksi vuonna 2014 päivitetty yhdenvertaisuuslaki ja Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2015 hyväksymä vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita koskeva yhdenvertaisuussuunnitelma asettavat omat raaminsa, joihin myös tutustutaan tässä luvussa.

3.1 Vankeus- ja hallintolaki

Vankeuslaki asettaa perustan vankeusrangaistusta suorittavien oikeuksille ja asemalle. Vankeuslakiin on kirjattu vankeuden täytäntöönpanon tavoitteen olevan lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, elämänhallinnan edistämisen ja yhteiskuntaan sopeutumisen kautta. Tarkoituksena on luonnollisesti myös estää uusien rikosten tekeminen rangaistusaikana. (Vankeuslaki 767/2005, 1. luku, 2§.)

Vankeusrangaistuksen tulee olla turvallinen vangille ja viranomaisen vastuulle jää huolehtiminen siitä, ettei kukaan oikeudettomasti puutu vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Vankilan olojen tulee vastata mahdollisimman paljon yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Lisäksi vangin terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa on tuettava sekä vapaudenmenetyksestä johtuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. (Vankeuslaki 767/2005, 1. luku, 3§.)

Vankeuslain mukaan vankia on kuultava vankilaan ja toimintaan sijoittamista, asumista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä, noudattaen siten kuin hallintolain 34:ssä pykälässä on säädetty. (Vankeuslaki 767/2005, 1. luku, 7§). Hallintolain 34:ssä pykälässä todetaan, että asianosaiselle on varattava mahdollisuus mielipiteensä lausumiseen sekä mahdollisuus selityksen tekemiseen, mikäli käsitellään asiaa, jonka ratkaisuun saattaa olla tätä kautta mahdollista vaikuttaa. (Hallintolaki 434/2003, 6.luku, 34§).

Vankeuslain ensimmäiseen lukuun on kirjattu myös erillinen pykälä vankien kohtelusta. Sen mukaan kaikkia vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittavasti. Pykälässä todetaan, että vankeja ei saa asettaa keskenään eri asemaan muun muassa rodun, ihonvärin, kielen tai uskonnon perusteella. (Vankeuslaki 767/2005, 1. luku, 5§.)

Opinnäytetyössämme tulemme sivuamaan yllämainittuja lakeja ja selvittämään niiden toteutumista ulkomaalaisvankien kohdalla. Tutkimuskysymyksemme on määrä selvittää ulkomaalaisvankien omaa tietämystä oikeuksistaan ja heidän osaamistaan oikeuksien hyödyntämisen suhteen. Vankeuslaki luokkiin lähtökohdan tutkimuksemme ulkomaalaisvankien oikeuksille.

3.2 Yhdenvertaisuuslaki ja Rikosseuraamuslaitoksen yhdenvertaisuussuunnitelma

Yhdenvertaisuuslaki asettaa viranomaistahoille velvollisuuden laatia erillisen suunnitelman yhdenvertaisuuslain noudattamiseksi. Laki ohjaa viranomaistahoja tekemään arviointia yhdenvertaisuuden toteutumisesta, ja viranomaisten on myös lain pohjalta ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisiksi. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 2. luku, 5§.)

Rikosseuraamuslaitoksen laatimassa yhdenvertaisuussuunnitelmassa kerrotaan suunnitelman pohjautuvan Suomen lainsäädäntöön ja yhdenvertaisuuslain esitöihin sekä kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja suosituksiin. Konkreettisesti toimenpiteiksi yhdenvertaisuuden edistämiseksi yhdenvertaisuussuunnitelmassa nostetaan muun muassa työyhteisöltä vaadittava nollatoleranssi rasistisiin puheisiin ja vitseihin sekä niihin puuttuminen. Muiden vankien esittämään rasistiseen käytökseen on puuttuttava ja tapaukset on kirjattava asiakastietojärjestelmään. Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota etnisten ryhmien yksilöllisiä tarpeita huomioiden ainakin sijoitteluun, asuttamisiin ja toimintoihin osallistamiseen liittyvissä asioissa. Suunnitelmassa nostetaan esiin myös, että vähemmistöryhmien kulttuurista nousevat erityistarpeet tulee ottaa huomioon parhaalla mahdollisella tavalla. Erityistarpeet huomioidaan erityisesti uskontoon, kieleen, asumiseen ja vieraiden tapaamisiin liittyvissä asioissa. Lisäksi karkotusuhan alla oleville vangeille tarjotaan tukea oikeusavun hankintaan ja esimerkiksi psykologin palveluita. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

3.3 Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja strategiset linjaukset

Rikosseuraamuslaitoksen strategisia linjauksia ohjaa arvot, joiden pohjalta määräytyy koko Rikosseuraamuslaitoksen toiminta. Rikosseuraamuslaitoksen arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa sekä turvallisuus. (Rikosseuraamuslaitos 2011, Rikosseuraamuslaitos 2017b).

Arvoissa nostetaan vahvasti esiin kaikkien ihmisten tasapuolinen ja inhimillinen kohtelu. Kyseiset arvot nousevat helposti esiin ulkomaalaisvankien kohdalla, sillä vähemmistöryhmiä kohtaan voi esiintyä ennakkoluuloja muuta väestöä herkemmin. Arvoissa korostetaan myös sitä, että kaikilla on oikeus suorittaa rangaistus niin, että se on turvallista rikosseuraamusasiakkaille, yhteiskunnalle kuin henkilökunnallekin. (Rikosseuraamuslaitos 2011.)

Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa vuosille 2011-2020 on huomioitu ulkomaalaisvankien määrän kasvu. Strategian mukaan tulevaisuuden uhkia ovat muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden kasvu, konfliktit maahanmuuttaja- ja valtaväestöön kuuluvien ryhmien välillä sekä maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytyminen ja väkivaltainen radikalisoituminen. Strategiassa todetaan, että maahanmuuttajataustaisille asiakkaille suunnattujen toimintojen räätälöintiin ja toteutuksiin on kiinnitettävä huomiota. (Rikosseuraamuslaitos 2011.)

4 Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa tarkastelemme ulkomaalaisten henkilöiden rikollisuutta ja sen kasvua Suomessa. Lisäksi paneudumme ulkomaalaisvankien rikosnimikkeisiin ja kansalaisuuksiin tilastokatsauksella. Näiden lisäksi tarkastelemme aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta. Lopuksi käymme läpi opinnäytetyömme keskeiset teoreettiset käsitteet ja esittelemme rangaistusajan suunnitelman sekä riski- ja tarvearvion taustalla olevaa teoriaa.

4.1 Ulkomaalaisvangit Suomessa tilastojen valossa

Ensimmäiset alaluvut kertovat ulkomaalaisten ja ulkomaalaisvankien määrän kehityksestä Suomessa. Ulkomaalaisvankien kasvava määrä luo osaltaan pohjaa opinnäytetyömme merkitykselle. Ulkomaalaisten rikosnimikkeet eroavat paljon valtaväestön rikosnimikkeistä, mikä luo puolestaan entistäkin enemmän tarvetta rangaistusajan suunnitelmien yksilölliseen suunnitteluun ja toteutukseen.

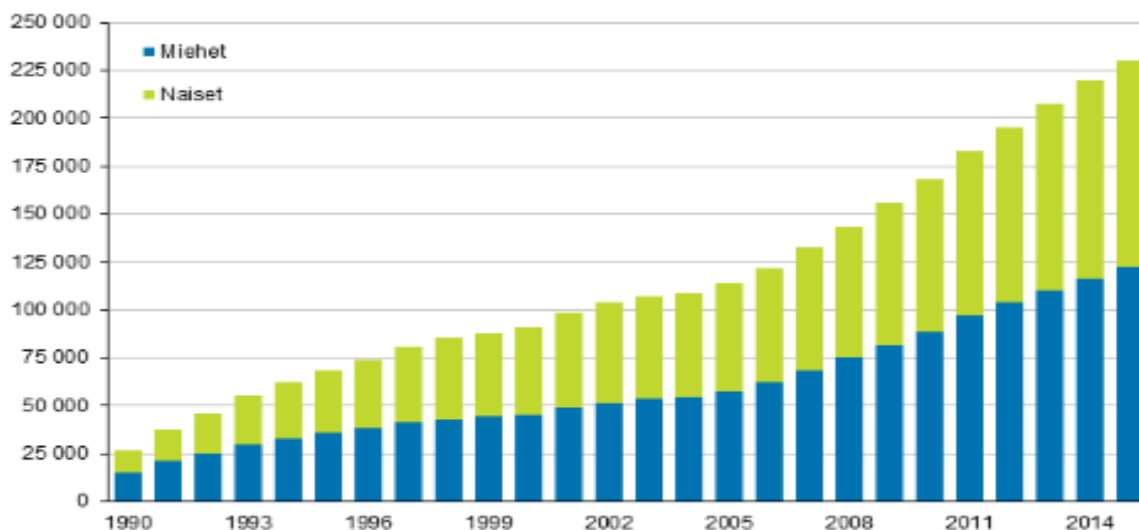
Ulkomaalaisvanki määritellään samalla tavalla kuin ulkomaalainen kansalaisuuslaissa. Kansalaisuuslain mukaan ulkomaalainen tarkoittaa henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. (Kansalaislaki, 1. luku, 2§).

4.1.1 Ulkomaalaisten määrän kasvu Suomessa

Maahanmuuton määrä Suomessa on ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan. Vuosituhannen alusta ulkomaalaisten määrä on yli kaksinkertaistunut. Vuonna 2000 Suomessa oli ulkomaan kansalaisia 91 074 henkilöä, joka vastasi noin 1,8 prosenttia kokonaisväestön määrästä. Vuoden 2015 loppuun mennessä Suomessa oli 229 765 ulkomaan kansalaista, joka muodostaa noin 4,2 prosentin osuuden koko väestöstä. Viro ja Venäjä ovat selkeästi suurimmat ulkomaalaisryhmät muodostaen yhdessä yli kolmanneksen kaikista ulkomaalaisista Suomessa. Muita isoja ulkomaalaisryhmiä ovat muun muassa ruotsalaiset, kiinalaiset, somalialaiset, thaimaalaiset sekä irakilaiset.

Maahanmuuton kasvu on ollut Suomessa melko maltillista muihin Länsi-Euroopan maihin verrattuna. 1980-luvulle asti Suomi oli lähinnä maastamuuttomaa. 1980-luvulta alkaen netto-maahanmuutto on ollut vuosittain lisääntyvää. (Tilastokeskus 2012.) Maahanmuuttajat ovat

asettuneet lähinnä isoihin kaupunkeihin; Suomen kymmenessä suurimmassa kunnassa asuu lähes 65 prosenttia kaikista maahanmuuttajista (Väestöliitto 2012).

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaiset Suomessa sukupuolen mukaan 1980-2015 (Tilastokeskus 2015).

4.1.2 Ulkomaalaisvankien määrä ja vankeuslajit Suomessa

Ulkomaalaisten vankien määrä korreloitu maahanmuuton kasvun kanssa. Ulkomaalaisten vankien määrä suomalaisvankiloissa on lähes kolminkertaistunut 2000-luvun aikana (Taulukko 2). Vielä vuonna 2005 kaikista vangeista 7 prosenttia oli ulkomaalaisia, kun vuonna 2015 kyseinen lukema oli jo lähes 16 prosenttia. (Taulukko 3). Keskimääräinen vankiluku ulkomaalaisten osalta vuonna 2015 oli 477. (Rikosseuraamuslaitos 2016).

Opinnäytetyöllemme myönnetyn tutkimusluvan perusteella saimme käyttöömmä yleisesti julkaisemattoman tiedon ulkomaalaisvankien määristä lokakuussa 2016. Ulkomaalaisia vankeja oli silloin koko Suomessa yhteensä 537. Näistä suurin osa, 297 vankia, oli sijoitettu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelle. Heistä Helsingin vankilassa oli 53 vankia. (Rikosseuraamuslaitos. Vankitietojärjestelmä 2016.)

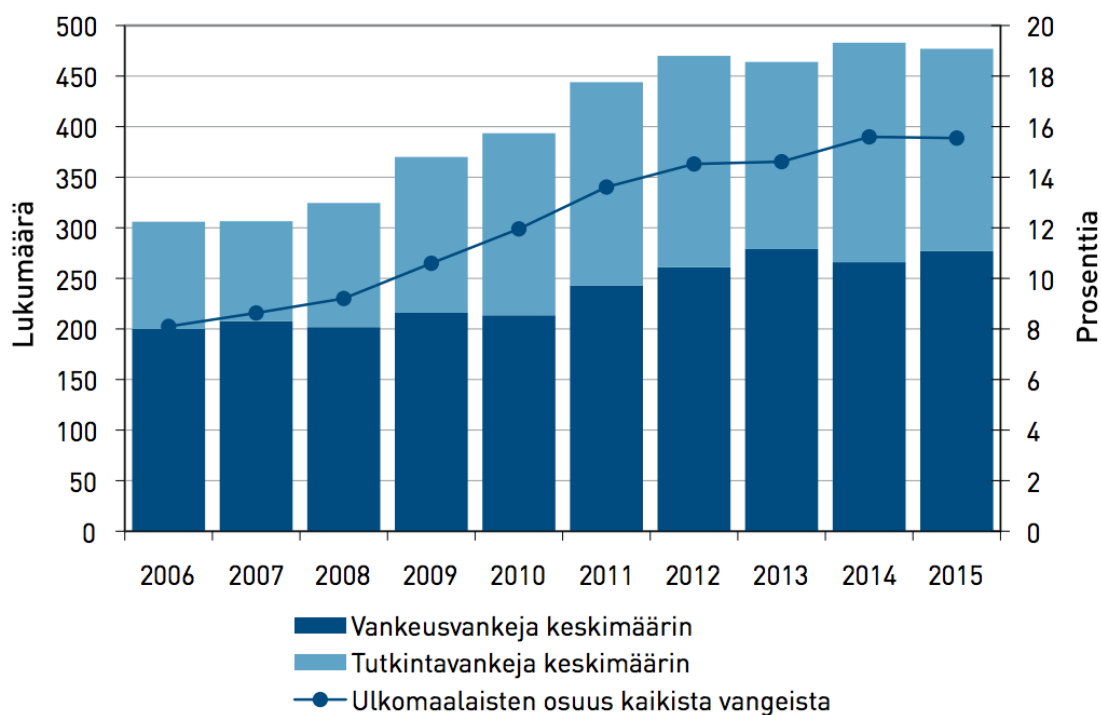
Vankilajeittain tarkasteltuna tutkintavangeista ulkomaalaisia oli 35 prosenttia. Ulkomaalaisista vangeista oli tutkintavankeja kaikkiaan 44,8 prosenttia, mikä eroaa merkittävästi suomalaisten tutkintavankien määrästä suhteutettuna kaikkiin vankeihin. Suomalaisten tutkintavankien määrä suhteutettuna kaikkiin suomalaisiin vankeihin oli puolestaan vain 15,4 prosenttia. Vuonna 2014 suomalaisista (5 252 078) suoritti vankilatuomiota 0,05 prosenttia (2614 vankia), kun ulkomaalaisilla (219 675) vastaava luku oli 0,22 prosenttia (483 vankia). (Laskettu Rikosseuraamuslaitoksen vuosikirjan 2014 tilastosta ja Tilastokeskuksen vuoden 2014 väestörakenteesta.)

Tutkintavangiksi määritellään henkilö, joka on rikosepäilyn johdosta vangittu. Tutkintavankeuden tarkoitus on estää rikollisen toiminnan jatkuminen, turvata poliisin esitutkinta ja tuomionistuinkäsittely sekä varmistaa rangaistuksen täytäntöönpano. (Tutkintavankeuslaki, 1. luku, 3§). Tutkintavanki muuttuu vankeusvangiksi siinä vaiheessa, kun käräjäoikeuden antama tuomio saa lainvoiman tai hovioikeus on julistanut tuomion ja se on annettu tiedoksi tutkintavangille. (Tutkintavankeuslaki, 1. luku, 2§).

Tutkintavanki tulee sijoittaa tuomioistuinta lähimpänä olevaan tutkintavankilaan tai tapauskohtaisesti poliisin säilytystilaan. Tutkintavankia ei voida sijoittaa avolaitokseen. (Tutkintavankeuslaki, 2. luku, 1§.) Tutkintavankiin voidaan soveltaa erilaisia pakkokeinoja, muun muassa yhteydenpitorajoituksia, joita on eritelty erikseen tutkintavankeuslaissa. Lisäksi tutkintavangeilla ei ole toimintavelvoitetta, toisin kuin vankeusvangeilla. (Tutkintavankeuslaki, 4. luku, 1§).

Taulukko 2. Ulkomaalaisten vankeus- ja tutkintavankien keskimäärä ja osuus kaikkien vankien keskimäärästä vuosina 2000-2014 (Rikosseuraamuslaitos 2015b).

Taulukko 3. Ulkomaalaisten vankien keskimäärät vankilajeittain sekä osuus kaikista vangeista vuosina 2006-2015 (Rikosseuraamuslaitos 2016).

4.1.3 Ulkomaalaisvankien kansalaisuudet

Rikosseuraamuslaitoksen viimeisimmän, eli vuoden 2015 tilastollisen vuosikirjan mukaan 1. toukokuuta 2015 ulkomaalaisvankeja oli yhteensä 489 kappaletta. Yhteensä eri kansalaisuuksia oli 61 kappaletta. Suurin yksittäinen ryhmä oli virolaiset, jotka muodostivat noin neljänneksen koko ulkomaalaisväestöstä Suomen vankiloissa. Muita kansalaisuuksia on melko hajanaisesti eri määrä, mutta isompina osuuksina erottuvat Venäjän, Irakin, Liettuan, Somalian, Romanian sekä Gambian kansalaiset. (Taulukko 4.)

	N		N
Afganistan	6	Moldova	2
Alankomaat	8	Montenegro	2
Albania	14	Myanmar	2
Algeria	7	Nigeria	11
Angola	1	Norja	1
Bulgaria	12	Pakistan	2
Espanja	1	Peru	1
Etiopia	1	Portugali	1
Gambia	21	Puola	3
Georgia	1	Ranska	4
Ghana	2	Romania	23
Guinea	2	Ruanda	2
Irak	35	Ruotsi	7
Iran	5	Saksa	9
Irlanti	1	Senegal	1
Iso-Britannia	5	Serbia	4
Israel	2	Sierra Leone	3
Italia	1	Somalia	23
Itävalta	1	Sudan	1
Kamerun	1	Syyria	2
Kazakstan	1	Tanska	2
Kenia	1	Thaimaa	1
Kongon Dem Tv	4	Tunisia	2
Kosovo	1	Turkki	8
Kuuba	2	Uganda	1
Latvia	11	Ukraina	4
Liberia	1	Venäjä	37
Liettua	32	Vietnam	7
Makedonia	5	Viro	121
Mali	1	Kansalaisuudeton	11
Marokko	1	Ei tietoa	4
		Yhteensä	489

Taulukko 4. Ulkomaalaisvankien kansalaisuus 1. toukokuuta 2015 (Rikosseuraamuslaitos 2016).

4.1.4 Ulkomaalaisvankien rikosnimikkeet

Lokakuussa 2016 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen ulkomaalaisten vankeusvankien yleisin päärikosnimike oli huumausainerikos. Noin 42,5 prosenttia tuomituista ulkomaan kansalaisista oli saanut tuomionsa huumausainerikoksista. Muut yleisimmät päärikokset olivat siveellisyyssrikos (12,2%), varkausrikokset (9,6%), murha, tappo tai näiden yritys (8,4%), muu väkivaltarikos (7,4%), ryöstö (6,1%) sekä liikennejuopumus (5,1%). Koko väestön osalta vuonna 2015 selkeästi yleisimmät vankeusvankeuteen johtaneet päärikokset olivat henkirikos (24%), huumausainerikos (19%) ja muu väkivaltarikos (17%). Vuonna 2015 siveellisyyssrikoksista tuomittuja oli noin viisi prosenttia. (Rikosseuraamuslaitos 2016.)

Ulkomaalaisvankien yleisimmät päärikkokset eroavat siis paljolti koko vankiväestön yleisimmistä päärikkoksista. Koko vankiväestöstä on väkivaltarikoksista (henkirikokset sekä pahoinpitelyt) tuomittu noin 41 prosenttia, kun taas ulkomaalaisvankien osalta luku on alle 16 prosenttia. Ulkomaalaisvankien suhteellinen määrä korostuu siveellisyyserikoksissa sekä huumausainerikoksissa, joissa heidän suhteellinen määrä on yli kaksinkertainen koko vankimäärään nähden. Syitä ulkomaalaisten rikosnimikkeiden eroavaisuudelle kantaväestöön verrattuna on pohtinut ainakin Juhani livari teoksessaan ”Tuomittu maahanmuuttaja”. (livari, 2006). Huumausaineiden salakuljetus ja myynnin organisointi on Suomessa pitkälti ulkomaalaisten pyörittämää bisnestä. (Poliisi 2016).

		PAARIKOS			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid		226	42,1	42,1	42,1
	huumausainerikos	132	24,6	24,6	66,7
	liikennejuopumus	16	3,0	3,0	69,6
	murha, tappo tai emt. yritys	26	4,8	4,8	74,5
	muu omaisuusrikos	3	,6	,6	75,0
	muu väkivaltarikos	23	4,3	4,3	79,3
	muut rikokset	3	,6	,6	79,9
	muut rikoslakirikokset	21	3,9	3,9	83,8
	ryöstö (RL 31.1-3)	19	3,5	3,5	87,3
	siveellisyyserikos	38	7,1	7,1	94,4
	varkausrikokset (RL 28)	30	5,6	5,6	100,0
	Total	537	100,0	100,0	

Taulukko 5. Ulkomaalaisvankien päärikos 01.10.2016. Ote vankitietojärjestelmästä.

4.2 Aikaisempi tutkimus ulkomaalaisvangeista

Aikaisempaa tutkimusta ulkomaalaistaustaisista vangeista Suomen vankiloissa on tehty muun muassa opinnäytetöiden sekä yksittäisten tieteellisten julkaisujen muodossa. Kaiken kaikkiaan suomalaista aineistoa ulkomaalaisvankien sopeutumisesta suomalaisvankiloihin on kuitenkin olemassa melko vähän. Maahanmuuttajien rikollisuutta ja heidän kohteluaan oikeusjärjestelmässä on tutkinut muun muassa Juhani livari teoksessaan ”Tuomittu maahanmuuttaja”. (livari, 2006, 133-136).

Tanja Koistisen opinnäytetyö ”Ulkomaalaistaustaisten vankien kokemuksia heidän kohteluun Helsingin vankilassa” käsittelee muun muassa ulkomaalaisvankien kohtelua henkilökunnan ja muiden vankien osalta. Tutkimus myös selvittää kielimuuri-ongelmia sekä yhteydenpitoa läheisiin. Tutkimustulosten mukaan ulkomaalaisvankit kokivat rasismia harvoin. Mahdollisesti

suuksia fyysisiin rasistisiin yhteydenottoihin kuitenkin on, henkisen rasismin esiintyessä puolestaan usein välillisesti tai epäsuorasti. Koistisen mukaan puutteellinen suomen kielen taito haittaa asiointia henkilökunnan kanssa jossain määrin. (Koistinen 2012.) Myös Mika Junninen nostaa selvityksessään ”Suomalaisten vankiloiden turvallisuus” esiin, että suomen kieltä edes hieman osaavat vangit pärjäävät vankilassa paremmin kuin kieltä täysin taitamattomat (Junninen 2008, 79). Samaan johtopäätökseen on päätynyt myös Helena Huhta tutkimuksessaan ”Maahanmuuttajana suomalaisessa vankilassa”. (Huhta 2012).

Sari Pehkosen opinnäytetyössä ”Vankien kokemuksia rangaistusajan suunnitelman teosta sekä sijoitteluprosessista Etelä-Suomen aluevankilassa” on selvitetty vankien mielipiteitä yksilöllisten rangaistusajan suunnitelmien luomista mahdollisuuksista. Tulosten mukaan vangit suhtautuvat rangaistusajan suunnitelmien tekoon pääosin positiivisesti ja toiveikkaasti. (Pehkonen 2011.)

Victoria Mennan ja Aki Saarisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyössä ”Ulkomaalainen vanki Turun vankilassa” on selvitetty määrällisen tutkimuksen keinoin vankien mielipiteitä sijoittelupäätöksistä ja rangaistusajan suunnitelmista. Tulosten mukaan ulkomalaisvankien mielestä heidän kotipaikkakuntaansa, kielitaitoansa tai perhesuhteitansa ei otettu juurikaan huomioon sijoitteluvankilaa päätettäessä. Myös rangaistusajan suunnitelma puuttui kyselyyn vastanneista suurimmalta osalta. (Menna & Saarinen 2012.) Mennan ja Saarisen tutkimus on oman opinnäytetyömme kannalta mielenkiintoinen, koska se sivuaa omaa aiheitamme samankaltaisen tutkimusasetelman kautta.

4.3 Teoria rangaistusajan suunnitelman sekä riski- ja tarvearvion taustalla

Esittelemme seuraavissa alaluvuissa teoriaa rangaistusajan suunnitelman sekä riski- ja tarvearvion taustalla. Nykyisen kuntoutusajattelun taustalla on vuonna 1974 esitetty teoria siitä, mikä on toimivaa rikoksenteijöiden kuntouttamisessa. What works -ajattelu herätti aikanaan - ja vielä nykyäänkin - paljon keskustelua toimivista kuntoutusmetodeista. Keskustelun pohjalta on kehitetty teorioita, joihin nykyiset kuntoutusmenetelmät sekä riski- ja tarveperustaiset työskentelymallit pohjautuvat.

4.3.1 What works -ajattelu

Rikollisten kuntouttaminen on ollut jo pitkään vankeuden täytäntöönpanon tavoite. Pyrkimyksiä vankien parantamiseen, hoitamiseen ja kuntouttamiseen on ollut jo ainakin 1500-luvun lopulta lähtien, sen aikaisissa työtaloissa eli vankilan esiasteissa. Aiheesta ovat väitelleet muun muassa sellaiset kriminologiaan vaikuttaneet ajattelijat kuten Michel Foucault, Thorsen Sellin sekä Thomas Mathiesen. Laineen mukaan kuntouttamisajattelu puhkesi nykymerkityksessään kuitenkin täyteen kukkaansa vasta 1900-luvulla. (Laine 2014, 286-287.)

1900-luvun viimeisimmälle neljännekselle kääntymisestä lähtien kriminologiaa on hallinnut keskustelu siitä, mikä toimii vankien kuntouttamisen näkökulmasta. Jo vuonna 1958 kriminologi Donald R. Cressey esitti samansuuntaisia ajatuksia, kuin kriminologi Robert Martinson 16 vuotta myöhemmin esittämässään *What works?* -ajattelussa. Cressey kritisoi aikansa virallista teoriaa, joka oli hänen mukaansa sekava yhdistelmä keskiluokan arvoja, yleistä humanismia ja arkipäiväisiä psykologisia periaatteita. Martinson nosti ajatusta uudelleen esiin, kun hän kävi tutkimuksessaan läpi yli 200 erilaista tutkimusta, joissa arvioitiin niiden käyttämiä menetelmiä rikoksenteleijöiden kuntouttamiseen liittyen. Tuloksista nousi ilmi, että kuntouttavilla toimilla ei ollut juuri mitään vaikutusta uusintarikollisuuden ehkäisyyn. Löydösten pohjalta kriminologiassa nousikin vallalle Martinsonin *What works?* -ajattelusta muokattu versio kaiken toimimattomuudesta (*"Nothing works"*). (Laine 2014, 288.)

Jälkikäteen tarkasteltuna osa Martinsonin tutkimuksesta tehdyistä johtopäätöksistä oli kuitenkin turhan suoraviivaisia. Martinsonin tarkastelemissa tutkimuksissa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa oli käytetty paljon psykodynaamisia ja -analyttisiä menetelmiä, jotka eivät olleet toimivia. (Laine 2014, 288-289.) Myöskään nykykäsityksen mukaan perinteiset psykodynaamiset ja psykoanalyttiset terapiamuodot eivät pysty uusintarikollisuusriskin vähentämiseen. (Laine 2014, 301). Martinson tosin korjasi myöhemmin arvioitaan ja myönsi jättäneensä pois useita pieniä puutteita sisältäneitä, mutta muuten relevantteja tutkimuksia, jotka olisivat vaikuttaneet tutkimustuloksiin tehden joistakin kuntoutusohjelmista toimivampia (Laine 2014, 289).

Martinsonin tutkimuksen jälkeen suuri joukko tutkijoita - muun muassa RNR-teorian takana olevat Donald Andrews ja James Bonta - nostivat esiin, että uudempien kuntoutusohjelmien on todettu arviointien perusteella tehoavan ainakin joidenkin rikoksenteleijöiden uusimisriskiä pienentäen. Tutkijat nostivat esiin myös sen, että kuntoutusohjelmien parissa työskentelevistä moni on riittämättömästi koulutettu ja ei-motivoitunut. Suurimassa osassa kuntoutusohjelmia ei noudatettu kuntoutusohjelman alkuperäistä suunnitelmaa, mikä omalta osaltaan heikentää ohjelmien tehoa. (Laine 2014, 291.)

1990-luvulle tultaessa alettiin puhua strukturoidusta kuntouttamisesta, johon myös seuraavassa alaluvussa esittelemämme RNR-malli kuuluu. Uudessa ajattelussa uusintarikollisuuden ehkäisyssä on keskeistä rikoksenteleijän oma vastuullisuus hoidon onnistumisessa sekä koulutetun henkilökunnan yhdenmukainen ja yhdenvertaisuuteen sitoutunut toiminta. (Laine 2014, 292.)

4.3.2 RNR-teoria

Rikoskäyttäytymistä ja rikoksen uusimisriskiä voidaan tänä päivänä ennustaa ja arvioida melko luotettavasti käytössä olevien arviointimenetelmien avulla. Risk-Need-Responsivity-teoria on

vuonna 1990 virallistettu malli, jonka tarkoituksena on vähentää uusintarikollisuutta. Mallia on täsmennetty sen julkistamisen jälkeen luotettavuuden parantamiseksi lisäämällä siihen useita periaatteita. Periaatteista keskeisimpiä ovat kuitenkin teorian nimen mukaisesti riski (risk), tarve (need) ja vastaavuus (responsivity), joiden lisäksi on tärkeää nostaa esiin myös ammatillisen harkinnan periaate. (Andrews & Bonta 2007, 1-2, Laine 2014, 293.)

Riskin huomioimisen periaatteella pyritään ennustamaan rikollista käyttäytymistä. Rikoksen-tekijän hoidon ja kuntoutuksen tulisi periaatteen mukaan vastata uusimisriskin tasoa: korkeamman uusimisriskin omaavalle rikosentekijälle kohdennetaan siis enemmän uusimisriskiä pienentävää toimintaa, kun taas matalamman uusimisriskin vangeilla hoito-ohjelma voidaan jättää vähäisempien toimien varaan. (Andrews & Bonta 2007, 2, Laine 2014, 293.)

Tarpeen huomioimisen periaatteen mukaan rikosentekijän kriminogeeniset eli rikollista käyttäytymistä ylläpitävät tarpeet on määriteltävä ja kuntouttava toiminta on suunnattava niiden mukaisesti. (Laine 2014, 293). Kriminogeeniset tarpeet ovat dynaamisia riskitekijöitä, jotka liittyvät suoraan rikolliseen käyttäytymiseen ja jotka voivat staattisista riskitekijöistä poiketen muuttua. Staattisia tekijöitä ovat esimerkiksi menneisyydessä tapahtuneet asiat. Bontan ja Andrewsinkin mukaan dynaamisiin riskitekijöihin vaikuttamalla pystytään vaikuttamaan rikoksen uusimisriskiin. Näihin riskitekijöihin kuuluvat muun muassa epäsosiaalisen persoonallisuuden tyypit, rikosmyönteinen asenne, sosiaalinen hyväksyntä tai tuki rikoksille, päihteidenkäyttö, huonot perhe- tai aviosuhteet, huono koulu- ja työmenestys sekä osallisuuden puute sosiaalisuutta edistävissä aktiviteeteissa. (Andrews & Bonta 2007, 6-7.)

Vastaavuusperiaatteen mukaan kuntouttaminen ja hoito-ohjelma on räätälöitävä rikosentekijän oppimistyylin, motivaation, kykyjen ja vahvuuksien mukaan. Vastaavuusperiaate voidaan jakaa kahteen kategoriaan: yleiseen ja erityiseen vastaavuuteen. Yleisellä vastaavuudella viitataan siihen, että käyttäytymisestä riippumatta sosiaalisen oppimisen malli on tehokkain keino uusien käyttäytymismallien, kuten rikoksettoman elämäntyylin, omaksumisessa. Tehokkaan sosiaalisen oppimisen mallin periaatteiden mukaan asiakkaaseen on luotava kunnioittava ja yhteistyöhön perustuva suhde, ja muutos on suunnattava prososiaalisiin eli myönteisiä seurauksia tuottaviin tuloksiin. Erityinen vastaavuus liittyy toimiin, jotka liittyvät rikosentekijän henkilökohtaisiin vahvuuksiin ja sosio-biologisiin persoonallisuustekijöihin. Myös ne olisi kokonaisuudessaan huomioitava kuntouttamisen sekä hoito-ohjelman suunnittelussa, sillä ne voivat joko helpottaa tai estää suunniteltujen toimien toteutumista. Lisäksi muun muassa rikosentekijän mielenterveyteen ja verbaalisiin kykyihin liittyvät seikat on huomioitava, jotta suunnitelma pystyy huomioimaan yksilön tarpeet riittävästi. (Andrews & Bonta 2007, 6-7.)

Matti Laine avaa näiden kolmen periaatteen lisäksi ammatillisen harkinnan periaatetta kirjassaan Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Periaatteessa nostetaan esiin joustavuus ja herk-

kyys; ammattilaiselle on jätettävä mahdollisuus arvioida tapauskohtaisesti hoito-ohjelmien sisältöä kunkin rikoksenteijän kohdalla. Vaikka riski- ja tarvetekijät olisivatkin paperilla kahden eri vangin kohdalla samat, tulee ammattilaisen toimia myös tiettyjen eettisten ja inhimillisten periaatteiden pohjalta. (Laine 2014, 293.)

Riskiperiaate siis kertoo sen, keneen toimenpiteet on kohdistettava (painotus korkeamman riskin rikollisiin) ja tarveperiaate puolestaan sen, mihin toimien on kohdistuttava (kriminogeeniset tarpeet). Vastaavuusperiaate puolestaan määrittelee, kuinka toimet on toteutettava. Andrews ja Bontan tutkimuksissa on todettu, että kuntouttavista toimenpiteistä saadaan parhaimpia tuloksia, kun suunnitelmissa on huomioitu kaikki kolme edellä mainittua periaatetta. (Andrews & Bonta 2007, 11.)

RNR-mallia kohtaan on kuitenkin esitetty myös aiheellista kritiikkiä etenkin sen käytännön toteutumiseen liittyen. Vaikka korkeamman riskin rikoksenteijöillä on enemmän kriminogeenisiä tarpeita, vankilan arjessa on suuri paine keskittää resursseja alemman riskin rikoksenteijöihin, jotka ovat usein yhteistyökykyisempiä sekä motivoituneempia toimimaan heille tehtyjen suunnitelmien mukaisesti (Andrews & Bonta 2007, 9). Lisäksi mallin toteutuminen käytännössä voi olla ongelmallista, sillä esimerkiksi arviointeja toteuttavan henkilökunnan koulutus, arvot ja kokemus voivat erota toisistaan eikä henkilökuntaa aina kouluteta tarpeeksi tehokkaaseen arviointimenetelmien toteuttamiseen. Arviointien yhtenäisyyttä ei voida aina taata arvioimisprosessissa tapahtuneiden virheiden takia. Andrews ja Bontan mukaan mallin tehokkuus aidoissa olosuhteissa onkin noin puolet kokeellisiin olosuhteisiin verrattuna. (Andrews & Bonta 2007, 15-16.)

Myös riskiarviointimalleja tutkineet Silver ja Miller (2002) ovat esittäneet kritiikkiä, jonka mukaan nykyisiä riskiarvioimisen ja -ennustamisen työskentelymalleja käytetään usein yksilön auttamisen sijaan laitospääntien ja hallinnon resurssitarpeiden näkökulmasta. Rikoksenteijän arvioimiseen käytettävät tilastolliset mallit johtavat Silverin ja Millerin mukaan jo muutenkin taloudellisesti ja vaikutusmahdollisuuksien kannalta heikossa asemassa olevien ryhmien sekä rikoksenteijöiden leimaamiseen ja syrjintään. (Laine 2014, 293-294.) Muun muassa Silverin ja Millerin esittämä kritiikki on siis samassa linjassa Andrews ja Bontan mallistaan esittämän kritiikin kanssa.

RNR-mallin tehokkuuden lisäämiseksi ja luotettavan riski- ja tarvearvion takaamiseksi olisi tärkeää sitouttaa vankilan henkilökunta RNR-mallin periaatteisiin ja saada sille myös organisaation tuki. Arviointeja tekevä henkilökunta tulisi kouluttaa hyvin ja mallin toteutumista tulisi Bontan ja Andrews ja Bontan mukaan valvoa. Malliin sitoutuneissa virastoissa tulokset uusintarikollisuuden ehkäisemisessä ovat merkittävästi parempia verrattuna sellaisiin organisaatioihin,

joissa sitoutuminen RNR-mallin periaatteisiin ei ole onnistunut. (Andrews & Bonta 2007, 15-16.)

4.3.3 Desistanssi positiivisen kriminologian näkökulmasta ja Good Lives Model

Riski- ja tarvearviointimenetelmiä koskevan kritiikin myötä positiivisen kriminologian näkökulma on nostanut päätään 2000-luvulla. (Laine 2014, 293-294). Positiivinen kriminologia liittyy läheisesti desistanssia eli rikollisuudesta irrottautumista koskevaan tutkimukseen (Laine 2014, 295). Aiemmin useat kriminologiset teoriat ovat keskittyneet negatiivisten tekijöiden - jotka mahdollisesti selittävät rikollista käyttäytymistä - etsimiseen. Positiivisessa kriminologiassa etsitään puolestaan rikollisuudelta suojaavia tekijöitä. Suojaavat tekijät voivat parhaimmillaan luoda rikoksentekijän mieleen selviytymisstrategioita, mikä ohjaa rikoksentekijää toimimaan rikoksettomalla tavalla. (Laine 2014, 293-294.) Positiivisen kriminologian lähestymistavan mukaan rikoksentekijöiden kanssa toimiessa tulisi myös käyttää enemmän niin kutsuttua hyväksymisen sosiologiaa. Tämä tarkoittaa ihmisluonnolle tyypillisen tarpeen, sosiaalisesti hyväksytyksi tulemisen, huomioimista. (Laine 2014, 295.)

Laineen mukaan tutkijapiireissä on oltu huolissaan RNR-teorian ylikorostuneisuudesta. Se on usein korostanut lähinnä negatiivisia riskitekijöitä, keskittymättä juurikaan positiivisiin tekijöihin. RNR-malliin pohjaavia menetelmiä ei kuitenkaan olla poistamassa käytöstä kokonaan, vaan sen tueksi on kehitetty positiivisen kriminologian näkökulmasta kehiteltyjä malleja, kuten Good Lives Model. Sen kehittäjät Tony Ward ja Shadd Maruna ovat pyrkineet GLM:n avulla tuomaan RNR:n oheen mallin, jonka mukaan on määriteltävä rikoksentekijän ensisijaisuudet eli rikoksentekijän omat pyrkimykset ja tavoitteet. Tämä luonnollisesti pakottaa etsimään myös rikoksentekijän vahvuuksia pelkästään riskeihin pureutumisen sijaan. (Laine 2014, 296.)

Good Lives Modelin ydinajatuksena on, että myös rikoksentekijöillä on elämässään tavoitteita ja tarpeita. Näihin tavoitteisiin voivat sisältyä esimerkiksi fyysinen terveys, ihmissuhteet, osaaminen ja luovuus. Mallin mukaan onnistumisen mahdollisuuksia on luotava laillisin keinoin. Rikoksentekijän henkilökohtaiset ominaisuudet, oppimistavat ja motivaatio tulee ottaa huomioon; yksin uusintariskin vähentäminen ei usein riitä rikoksentekijän motivoimiseksi rikoksettomaan elämäntapaan. (Laine 2014, 296, Good Lives Model 2017.)

Toisaalta myös esimerkiksi RNR-mallin kehittäjät ovat esittäneet kritiikkiä Good Lives Modelia kohtaan ja nostaneet esiin, että moni GLM:n piirteistä sisältyy jo itse asiassa alkuperäiseen RNR-malliin. (Andrews, Bonta & Wormith 2011, 735). Andrews, Bonta ja Wormith nostavat esiin, että Good Lives Model keskittyy liikaa sellaisten toimijoiden osaamisalueille, joita on jo olemassa. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi terveydenhuolto, koulutusjärjestelmä ja muut hyvinvointia tukevat tahot. Myös RNR-mallia voidaan toteuttaa positiivisen psykologian ja mo-

tivoinnin kautta, ja keskeisessä asemassa siinä ovat henkilöstön sitoutuminen ja koulutus. (Andrews, Bonta & Wormith 2011, 750-751.)

5 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme tutkimusasetelmaa. Esittelemme tutkimustavoitteemme sekä tutkimuskysymyksemme. Avaamme myös tutkimusprosessia, johon sisältyy tutkimusmenetelmän, kohderyhmän, kyselylomakkeen pilotoinnin ja lopulta tutkimuskyselyn toteutuksen läpikäyminen.

5.1 Tutkimustavoitteet

Osana opinnäytetyötä tehtävän kyselyn on määrä tuottaa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselle tietoa ulkomaalaisvankien näkemyksistä koskien heidän rangaistusajan suunnitelmiaan, sijoitteluaan ja yksilöllisiä tarpeitaan. Kysely keskittyykin ulkomaalaisvankien omiin kokemuksiin ja näkökulmaan.

Tällä hetkellä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksella on melko niukasti tietoa ulkomaalaisvankien asemasta ja rangaistusajan tarpeista. Moni ulkomaalaisvangeista käy riski- ja tarvearvioinnin sekä rangaistusajan suunnitelman laatimisen läpi pelkän kirjallisen materiaalin perusteella. Arviointikeskukselle on näin ollen haastavaa laatia ulkomaalaisvangille rangaistusajan suunnitelmaa, joka palvelisi nimenomaan vangin etua. Arviointikeskukselle onkin tärkeää saada lisätietoa siitä, mitä ulkomaalaisvangit ajattelevat tilanteestaan, tuntuvatko heitä koskevat arvioinnit ja suunnitelmat oikeudenmukaisilta ja palvelevatko ne ulkomaalaisvankien tarpeita.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimus suoritetaan Helsingin vankilassa, jossa päivittäinen ulkomaalaisvankien määrä on nykypäivänä karkeasti arvioituna hieman alle 50. Helsingin vankilassa oli 13. maaliskuuta 2017 vankitietojärjestelmän mukaan kirjoilla 41 ulkomaalaista vankia. Koska kohderyhmä on melko pieni, korkea vastausprosentti olisi kattavan tutkimusaineiston tuottamisen kannalta tärkeää.

Tutkimuksen kohderyhmästä voidaan valikoida vastaamaan kyselyyn ainoastaan ne ulkomaalaisvangit, joilla on riittävä kielitaito vastata kyselyyn joko itsenäisesti tai ohjatusti. Vankeusrangaistusta suorittavan vastaajan kanssa on lisäksi tärkeää, että kysely voidaan suorittaa valvotusti. Kysely on mahdollista suorittaa vain, jos välittömässä läheisyydessä on valvomassa vankilan henkilökuntaa.

5.3 Tutkittavan ilmiön kuvaus ja rajaaminen

Tutkimusaiheen rajaaminen on tärkeä osa tutkimusprosessia, sillä se antaa tutkimukselle tietyt raamit ja kertoo, mihin aihealueeseen tutkimuksessa keskitytään. "Kun aihe on löytynyt, sitä on useimmiten rajattava. On tarkennettava ajatusta siitä, mitä haluaa tietää tai mitä haluaa osoittaa keräämällä aineistolla. Aineiston kerääminen onkin järkevää aloittaa vasta tällaisen pohdinnan jälkeen." (Hirsjärvi, Remes & Sarjavaara 2005, 75.) Jotta tutkimus keskittyisi tiettyihin alueisiin, rajasimme sen kolmeen tutkimuskysymykseen:

- Ovatko ulkomaalaisvangit päässeet vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelmaansa?
- Ovatko ulkomaalaisvangit hakeneet avolaitossijoitusta?
- Onko kielitaidolla vaikutusta asioinnin laatuun henkilökunnan kanssa?

Tarkoin määritellyillä tutkimuskysymyksillä saadaan tutkimus rajattua järkevässä mittasuhteessa, jolloin se myös selkeyttää työskentelyämme. Kyselyn avulla pyrimme selvittämään, ovatko ulkomaalaisvangit tietoisia rangaistusajan suunnitelmiansa sisältämistä tavoitteista. Toinen selvityskohteemme koskee avolaitossijoituksia. Selvitämme, ovatko ulkomaalaiset vangit Helsingin vankilassa hakeneet avolaitossijoittelua. Lisäksi kysymme, kokevatko ulkomaalaisvangit olevansa tasavertaisessa asemassa suomalaisvankeihin verrattuna ja onnistuuko kommunikointi henkilökunnan kanssa heidän mielestään sujuvasti.

5.4 Tutkimuslupaprosessi

Haimme tutkimuslupaa opinnäytetyöllemme Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä 4.7.2016. Lupa myönnettiin 1.8.2016. Tutkimuslupa antaa oikeuden saada tietoa muun muassa ulkomaalaisvankien määrästä, sijoittelusta ja poistumislupiin liittyvästä tiedosta. Tutkimuslupaa hyödyntämällä olemme saaneet esimerkiksi aineistoa ulkomaalaisten päivittyneistä rikostilastoista. Karkotuspäätöksiä koskevia tietoja ei vankitietojärjestelmästä ole saatavilla, joten lisäsimme kyselylomakkeeseen kysymyksen mahdollisista vireillä olevista karkotuspäätöksistä.

Tutkimuskysely saatiin toteutettua työharjoittelun yhteydessä, sillä Jani on suorittanut alkuvuonna 2017 esimiesharjoittelun Helsingin vankilassa ja verkostoitunut henkilökunnan kanssa jo aiemmin. Lupa kyselyn suorittamiseen Helsingin vankilassa varmistettiin vielä vankilan silloiselta apulaisjohtaja Jyrki Heinoselta, joka antoi kyselylomakkeen nähtyään luvan suorittaa kysely. Kysely suunniteltiin toteutettavaksi koko harjoittelun ajanjaksolle mahdollisimman suuren otannan saamiseksi. Vankien vaihtuvuus esimerkiksi lyhytaikaisten vankien osastolla on tiheää, joten kyselyyn vastanneita oletettiin kertyvän kymmenessä viikossa tarpeeksi tutkimuksen toteuttamiseksi.

5.5 Tutkimusmenetelmän valitseminen

Kysely valikoitiin toteutettavaksi kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena, mikä oli myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen ensisijainen toive. Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tarjota tilastollista tietoa, jonka avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Aineiston keruussa käytetään yleensä standardeitua tutkimuslomakkeita valmiine vastausvaihtoehtoineen. Asioita kuvataan numeeristen suureiden avulla ja usein selvitetään myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia tai tutkittavissa ilmiöissä tapahtuneita muutoksia. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, eikä siinä niinkään pureuduta ilmiöiden syiden selvittämiseen. (Heikkilä 2014, 47-48.)

Arviointikeskus toivoi saavansa mahdollisesti myös laadullista tietoa ulkomaalaisvankien asemasta. Laadullisen tutkimuksen tekemisessä suurimmaksi ongelmaksi olisi muodostunut ulkomaalaisvankien kielitaito. Jotta laadullisen tutkimuksen voisi toteuttaa luotettavasti, pitäisi vangeille antaa mahdollisuus vastata kyselyyn omalla kielellään. Laadullisen tutkimuksen toteuttaminen vieraalla kielellä saattaa johtaa siihen, että annetut vastaukset eivät ole kovin kattavia. Riittäviä resursseja tulkkipalveluihin ei ollut mahdollista saada, joten pystymme määrällisen tutkimuksen kautta tuottamaan luotettavampaa tietoa tutkimusongelmastamme.

Laadimme kyselylomakkeen kysymykset yhteiskunnallisen viitekehyksen asettamien raamien sekä oman ammatillisen näkemyksemme pohjalta. Kysymykset ovat keskeisiä myös teorian kannalta. Pyrimme pitämään kysymykset selkeinä ja yksiselitteisinä, jotta tuloksista saataisiin mahdollisimman luotettavia.

5.6 Kyselyn eettisyys ja tietosuojat

Vangeille tehtäviin tutkimuskyselyihin liittyy eettisiä periaatteita, jotka on huomioitava ennen kyselyn suorittamista. Ihmistieteisiin luettaviin tutkimuksiin liitetään kolme eettisten periaatteiden osa-alueita: tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja. (Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä).

Ennen kyselylomakkeen täyttämistä vangeille on tuotu ilmi, että kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Minkäänlainen painostus kyselyyn osallistumiseen tai tietyllä tavalla vastaamiseen ole tutkimuseettisesti sallittua. Kyselyn ollessa vapaaehtoinen ei vastaajilta voida vaatia jokaiseen kysymykseen vastaamista. Vastausten analysoinnin jälkeen kaikki kerätty materiaali hävitetään tietosuojajätteenä luokiteltuna, mikä on myös ilmoitettu vangeille kyselylomakkeessa.

Koska tutkimuksemme koskee verrattain pientä ryhmää, tietosuoja edellyttää, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa kyselyn tuloksista. Etenkin yksittäisten kansalaisuuksien ja erikoisempien rikosten kohdalla yksityisyydensuoja tulee säilyttää. Yksilöitymisen välttämiseksi emme erikseen erittele, minkä ikäiset ja minkä maalaiset vangit ovat vastanneet mitään. Teemme erikseen tilaston vastaajien kansalaisuuksista ja iästä, mutta ne eivät ole yhteydessä annettuihin vastauksiin.

Etukäteen arvioimme, että kyselylomakkeessa on termejä, jotka saattavat olla vieraita vastaajille. Etenkään ensimmäistä vankeustuomiotaan suorittavat vangit eivät välttämättä hahmota arviointikeskuksen roolia rangaistuksen täytäntöönpanossa ja rangaistusajan suunnitelma voi olla vielä vieras käsite. Mikäli vangilla on aikaisempia vankeustuomioita, uskomme heidän ymmärtävän kyselyn termit sekä tarkoituksensa ainakin kohtalaisesti.

Arvioimme myös, että kielitaito tulee olemaan ongelma joidenkin vastaajien osalta. On todennäköistä, että vankeja joudutaan ohjaamaan kyselyä toteutettaessa. Kohderyhmä on tarkoin rajattu yhden vankilan ulkomaalaisvankeihin, joten otanta on myös verrattain kapea. Realistinen tavoite olisi noin 15-35 vastaajaa. Mikäli tavoite toteutuu minimimäärällä, sen luotettavuus tulee tietenkin olemaan heikompi.

5.7 Tutkimuskyselyn pilotointi

Kyselylomakkeen pilotoinnin tarkoituksena on testata sen toimivuutta ja soveltuvuutta. Pilotoinnissa selvitetään muun muassa kyselylomakkeen ymmärrettävyys, kysymysten asettelu, annettujen vastausvaihtoehtojen mielekkyys, tyhjentyvyys sekä toistensa poissulkevuus. Lisäksi selvitetään, ovatko kysymykset puutteellisia ja onko kysymysten määrä kokonaisuudessaan sopiva. (Heikkilä 2014, 49.)

Suoritimme kyselylomakkeen pilotoinnin neljän hengen kohderyhmälle Helsingin vankilassa 17.11.2016. Tarkoituksena oli selvittää, ovatko kaikki kysymykset tarpeellisia ja jäikö jotain oleellista puuttumaan. Lisäksi halusimme varmistaa, ovatko kysymykset riittävän selkolukuisia. Tärkeänä pidimme myös vastusvaihtoehtojen riittävää selkeyttä. Kohderyhmää valitessamme pyrimme lisäksi selvittämään kielitaidon vaikutuksia kyselyn tuloksiin. Kohderyhmä valittiin niin, että poimimme kielitaidoltaan eritasoisia vastaajia nähdäksemme, onko kyselyyn mahdollista vastata myös heikommalla englannin kielen taidolla.

Kysely jaettiin neljälle A3-osaston ulkomaalaisvangille. Heillä oli mahdollisuus vastata kyselyyn suomeksi tai englanniksi. Kolme vankia suoritti kyselyn englanniksi ja yksi vanki suomeksi. Vangeille jaettiin kyselyt sellisiin ja heitä ohjeistettiin soittamaan sellipuhelimella vartioiden toimistoon, jos kyselyssä ilmenee jotain epäselvää. Yksikään vanki ei kyselyn aikana

kysynyt ohjeistusta, mutta kerätessä vastauksia yksi vanki ilmoitti, ettei ymmärtänyt kaikkien kysymysten termejä. Kyseinen vanki oli yhdessä henkilökunnan kanssa ennakkoon arvioitu kielitaidoltaan heikoimmaksi vastaajaksi. Hän jätti seitsemään kysymykseen vastaamatta, kun muut vangit puolestaan vastasivat jokaiseen kysymykseen.

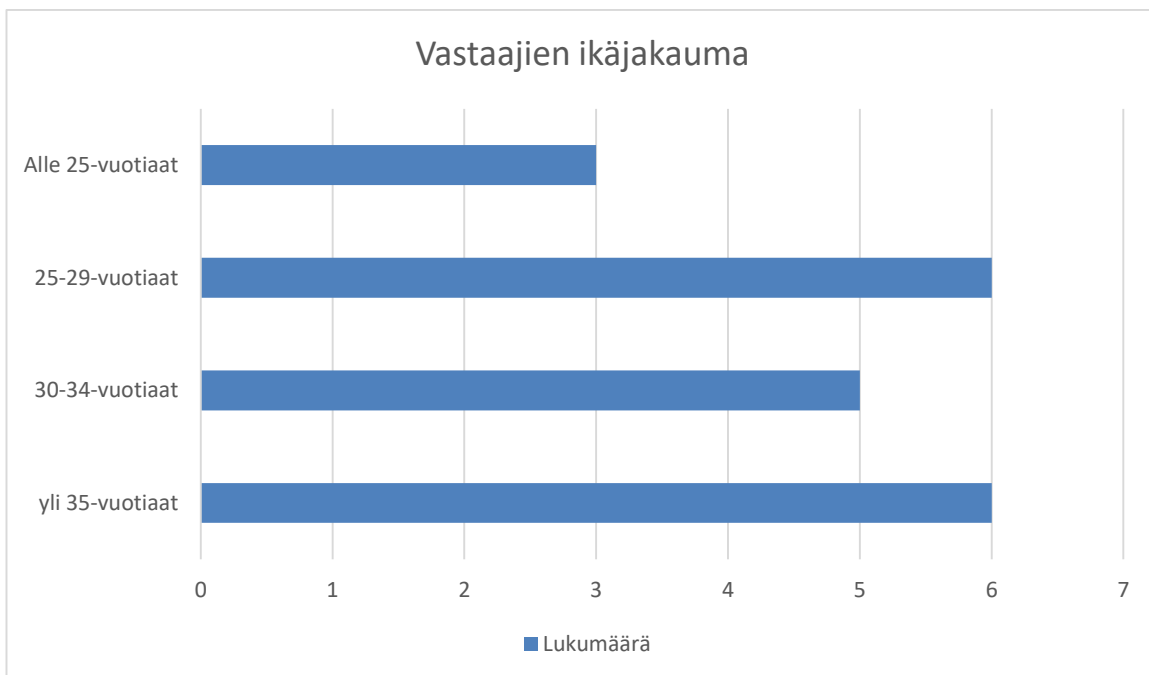
Suullinen palaute vangeilta oli sekä positiivista että negatiivista. Kyselyn ulkoasu ja ohjeet koettiin selkeiksi, mutta sisältö kuitenkin haastavaksi. Osa vangeista piti rangaistusajan suunnitelman ja sijoittelun kysymyksiä melko samankaltaisina. Yksikään vanki ei katsonut tarpeelliseksi, että kysely olisi tarvinnut kääntää omalle kielelle. Kaksi vankia olisi osannut täyttää kyselyn sekä suomen että englannin kielellä.

Pilotointi vahvisti käsitystämme siitä, että kyselyä ei tarvitse kääntää muille kuin englannin ja suomen kielille, mihin ei tosin olisi todellisuudessa ollut resurssijakaan. Vastaaaja saa halutesaan täyttöapua lomakkeen kanssa, minkä riittänee kyselyn ymmärtämiseksi suurimmalle osalle vastaajista. Suurinta osaa kyselylomakkeen kysymyksistä ei voida pitää arkaluontoisina, sillä kysymykset painottuvat melko yleisiin teemoihin menemättä niinkään henkilökohtaisempiin yksityiskohtiin.

Vankien palaute kysymysten samankaltaisuudesta oli aiheellista. Kyselylomaketta luodessa olisi tullut kiinnittää enemmän huomiota sen selkeyteen, joten päätimme tiivistää jokaisen osion tiettyihin ydinkysymyksiin ja kavensimme kysymyksiä määrän 22:sta kuuteentoista eri kysymykseen. Lopuksi hioimme lauserakenteita vielä selkeimmiksi. Englanninkielisen kyselyn tarkasti Laureassa toimiva englanninkielen lehtori Lloyd Bethell, joka auttoi yksinkertaisempien kysymysten ja selkeämpien lauserakenteiden luomisessa parantaen näin kyselylomakkeen toteutettavuutta.

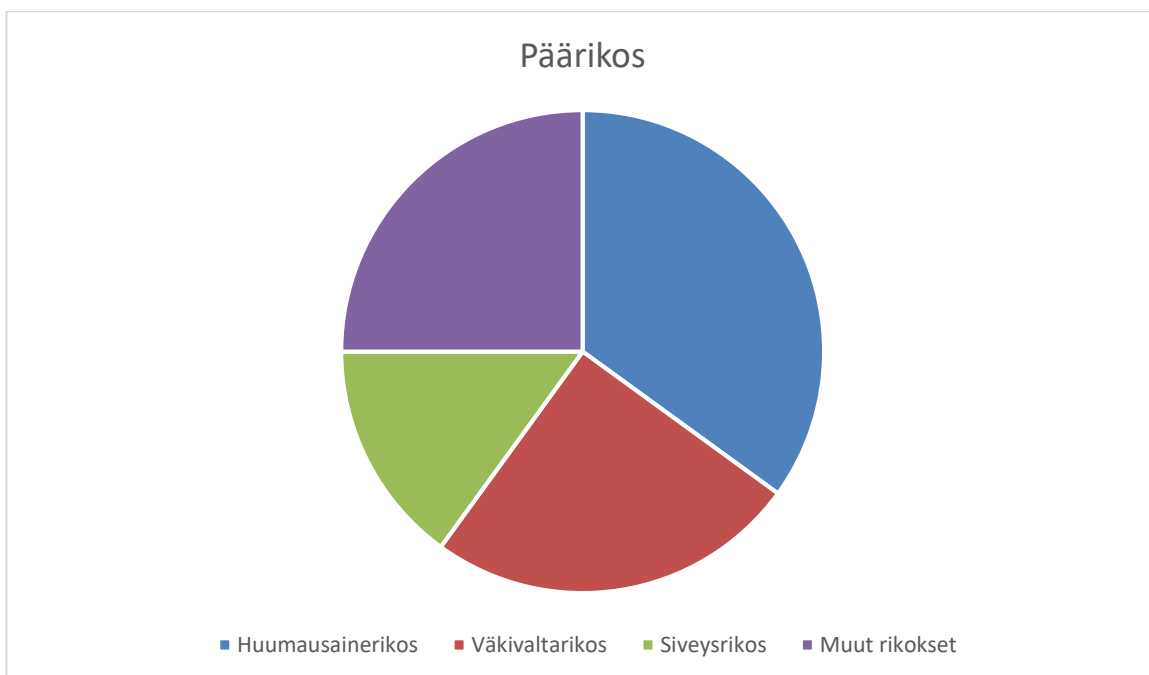
6 Kyselyn tulokset

Toteutimme tutkimuskyselymme Helsingin vankilassa kolmen kuukauden ajanjaksolla, vuoden 2017 tammikuun alusta maaliskuun loppuun. Kyselyä tarjottiin yhteensä 34 vangille ja siihen vastasi 20 vankia, eli noin 59 prosenttia potentiaalisesta kohderyhmästä täytti kyselyn. Suuri osa kieltäytyneistä perusteli asiaa sillä, että he eivät kokeneet kielitaitonsa riittävän vastaamaan kyselyyn edes ohjatusti. Kieltäytymisprosentti oli valitettavan suuri odotuksiimme nähden, mutta toisaalta kyselyyn vastanneet täyttivät lähes jokaisen kysymyskohdan.

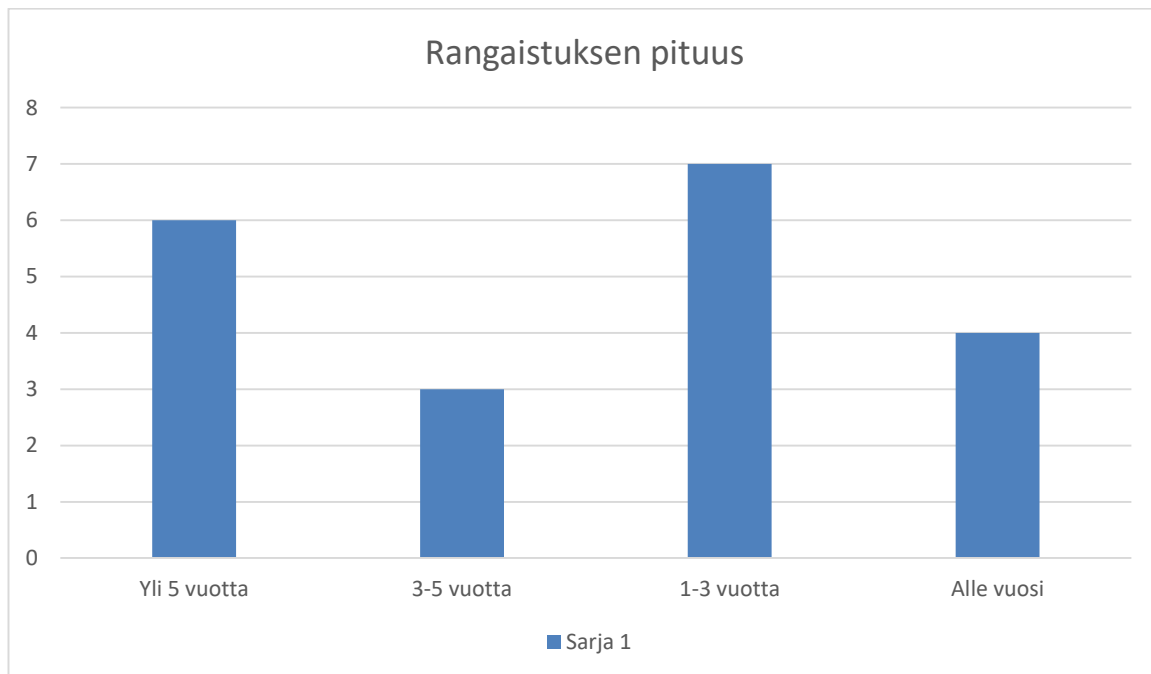
Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.

Kaikki 20 vastaajaa ilmoittivat ikänsä. Nuorin vastaaja oli 22-vuotias ja vanhin 66-vuotias. Keskiarvo vastaajien iälle oli 34,4 vuotta ja mediaani-ikä 31 vuotta. Suurimmat vastaajaryhmät olivat 25-29 -vuotiaat sekä yli 35-vuotiaat.

Kuvio 2. Vastaajien päärikostyyppi.

Vastaajista seitsemän (35 %) oli tuomittu huumausainerikoksesta. Viisi vastaajaa (25%) oli tuomittu väkivaltarikoksesta, viisi (25%) muista rikoksista ja kolme (15%) siveysrikoksesta.

Kuvio 3. Vastaajien rangaistuksen pituus.

Kaikki 20 vastaajaa ilmoittivat tuomionsa pituuden. Vastaajista seitsemän (35%) oli tuomittu 1-3 vuoden vankeuteen ja kuusi vastaajaa (30 %) yli viiden vuoden vankeuteen. Alle vuoden vankeusrangaistusta suoritti viidennes vastaajista ja 3-5 vuoden vankeusrangaistusta puolestaan kolme (15%) vastaajaa. Lyhyin tuomio oli 1,5kk ja pisin tuomio 10 vuotta. Keskimääräinen tuomio oli 3,5 vuotta ja mediaanituomio 2 vuotta ja 9 kuukautta.

6.1 Rangaistusajan suunnitelma

Minulle on laadittu rangaistusajan suunnitelma.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	16	80 %
Ei	3	15 %
En osaa sanoa	1	5 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 6. Minulle on laadittu rangaistusajan suunnitelma.

Valtaosalle vastaajista oli laadittu rangaistusajan suunnitelma. Neljälle viidestä vastaajasta oli laadittu rangaistusajan suunnitelma. Kolme vastaajaa (15 %) ilmoitti, että heille ei ole laadittu rangaistusajan suunnitelmaa. Yksi vastaaja (5 %) ei osannut sanoa, onko hänelle laadittu rangaistusajan suunnitelmaa.

Osallistuinko rangaistusajan suunnitelman laatimiseen.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	12	60 %
Ei	6	30 %
En osaa sanoa	2	10 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 7. Osallistuinko rangaistusajan suunnitelman laatimiseen.

Suurin osa vastaajista oli osallistunut rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. 12 vastaajaa (60 %) ilmoitti osallistuneensa rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Kuusi (30 %) ilmoitti, ettei ollut osallistunut lainkaan rangaistusajan suunnitelmaan ja kaksi vastaajaa (10%) ei osannut sanoa, osallistuivatko he rangaistusajan suunnitelman laatimiseen.

Jos et ollut läsnä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, olisitko halunnut osallistua siihen?	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	7	50 %
Ei	1	7,14 %
En osaa sanoa	6	42,86 %
Vastaajia yhteensä	14	100 %

Taulukko 8. Jos et ollut läsnä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, olisitko halunnut osallistua siihen?

Kysymykseen halusta osallistua rangaistusajan suunnitelman laatimiseen vastasi 14 vankia. Kysymyksen oli kuitenkin tarkoitus koskea vain heitä, jotka eivät olleet osallistuneet rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Puolet vastaajista olisi halunnut osallistua rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Yksi vastaaja ei olisi halunnut osallistua ja kuusi (42,86 %) ei osannut sanoa, olisivatko he halunneet osallistua rangaistusajan suunnitelman laatimiseen.

Mielestäni pääsin vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelman	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
--	------------	-----------------------

sisältöön.		
Täysin samaa mieltä	6	31,58 %
Osittain samaa mieltä	3	15,79 %
Ei samaa eikä eri mieltä	2	10,53 %
Osittain eri mieltä	3	15,79 %
Täysin eri mieltä	5	26,32 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 9. Mielestäni pääsin vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelman sisältöön.

Vajaa puolet vastaajista pääsi omasta mielestään vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelman sisältöön. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli vajaa kolmannes vastaajista ja osittain samaa mieltä kolme (15,79 %) vankia. Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa, olivatko he päässeet vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelmansa sisältöön. Yli 40 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa joko osittain tai täysin eri mieltä. Kolme vastaajaa (15,79 %) ilmoitti, että on osittain eri mieltä väittämän kanssa ja reilu neljännes ilmoitti olevansa täysin eri mieltä väittämän kanssa.

Tiedän, mitä minun tulee tehdä rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistymiseksi.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	8	44,44 %
Osittain samaa mieltä	5	27,78 %
Ei samaa eikä eri mieltä	2	11,11 %
Osittain eri mieltä	2	11,11 %
Täysin eri mieltä	1	5,56 %
Vastaajia yhteensä	18	100 %

Taulukko 10. Tiedän, mitä minun tulee tehdä rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistymiseksi.

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että he tietävät mitä heidän tulee tehdä rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistymiseksi. Kahdeksan vastaajaa oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa, mikä vastasi noin 44 prosenttia kaikista vastaajista. Osittain samaa mieltä oli reilu neljännes vastaajista. Kaksi (11,11 %) vastaajaa ilmoitti, ettei ole samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. Osittain eri mieltä oli kaksi (11,11 %) vastaajaa ja yksi (5,56 %) vastaaja ilmoitti olevansa täysin eri mieltä väittämän kanssa.

Minulla on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
---	------------	-----------------------

rangaistusajan suunnitelmani toteutumista (esim. kuntoutustoiminta, opiskelu, työnteke yms.).		
Täysin samaa mieltä	9	47,37 %
Osittain samaa mieltä	1	5,26 %
Ei samaa eikä eri mieltä	3	15,79 %
Osittain eri mieltä	2	10,53 %
Täysin eri mieltä	4	21,05 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 11. Minulla on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää rangaistusajan suunnitelmani toteutumista.

Yhdeksän (47,37 %) vastaajaa oli täysin sama mieltä siitä, että heillä on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää heidän rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Yksi (5,26 %) oli osittain samaa mieltä väittämän kanssa, kolme (15,79 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. Vajaa kolmannes vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä. Osittain eri mieltä oli kaksi (10,53 %) vastaajaa ja täysin eri mieltä neljä (21,05 %) vastaajaa.

Olen tyytyväinen minulle laadittuun rangaistusajan suunnitelmaan.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	4	21,05 %
Osittain samaa mieltä	3	15,79 %
Ei samaa eikä eri mieltä	5	26,32 %
Osittain eri mieltä	3	15,79 %
Täysin eri mieltä	4	21,05 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 12. Olen tyytyväinen minulle laadittuun rangaistusajan suunnitelmaan.

Vastaajien tyytyväisyys rangaistusajan suunnitelmaansa jakautui kahtia. Sekä täysin samaa että täysin eri mieltä oli neljä (15,79 %) vastaajaa. Myös osittain samaa tai eri mieltä oli molempia kolme vastaajaa, mitkä muodostivat vajaan 16 prosentin osuudet. Viisi (26,32 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä asiasta.

6.2 Sijoittelu

Tiedän avolaitossijoituksen edellytykset.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	13	68,42 %
Ei	2	10,53 %
En osaa sanoa	4	21,05 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 13. Tiedän avolaitossijoituksen edellytykset.

Suurin osa vangeista tiesi, mitkä ovat avolaitossijoituksen edellytykset. 13 vastaajaa (68,42 %) ilmoitti, että he ovat tietoisia avolaitossijoituksen edellytyksistä. Kaksi vastaajaa (10,53 %) ei tiennyt avolaitossijoituksen edellytyksiä. Reilu viidennes vastaajista ei osannut sanoa varmasti, tietävätkö he avolaitossijoituksen edellytykset vai ei.

Olen hakenut avolaitospaikkaa.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	11	57,89 %
Ei	8	42,11 %
En osaa sanoa	0	0 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 14. Olen hakenut avolaitospaikkaa.

11 vastaajaa (57,89 %) oli hakenut avolaitospaikkaa ennen kyselyyn vastaamista. Kahdeksan vastaajaa (42,11 %) ei ollut hakenut avolaitospaikkaa ennen kyselyyn vastaamista.

Olen hakenut sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	1	5 %
Ei	17	85 %
En osaa sanoa	2	10 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 15. Olen hakenut sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen.

Valtaosa vangeista ei ollut hakenut sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen ennen kyselyyn vastaamista. 17 vastaajaa (85 %) ilmoitti, että he eivät ole hakeneet sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen. Vain yksi (5 %) vanki ilmoitti hakeneensa sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen. Kaksi (10 %) vankia ei osannut sanoa, ovatko he hakeneet toiseen suljettuun laitokseen.

Kotipaikkakuntani on otettu huomioon sijoittelussa.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	4	20 %
Osittain samaa mieltä	2	10 %
Ei samaa eikä eri mieltä	10	50 %
Osittain eri mieltä	0	0 %
Täysin eri mieltä	4	20 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 16. Kotipaikkakuntani on otettu huomioon sijoittelussa.

Suurin osa vastaajista ilmoitti, etteivät ole samaa tai eri mieltä siitä, onko heidän kotipaikkakuntansa otettu sijoittelussa huomioon. Vastaajista 30% ilmoitti olevansa täysin tai osittain samaa mieltä väittämästä. Viidennes vastaajista oli täysin samaa mieltä ja kaksi (10 %) osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Täysin eri mieltä väittämän kanssa oli viidennesosa.

Työkokemukseni ja/tai koulutukseni on otettu huomioon sijoittelussa.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	4	21,05 %
Osittain samaa mieltä	6	31,58 %
Ei samaa eikä eri mieltä	3	15,79 %
Osittain eri mieltä	0	0 %
Täysin eri mieltä	6	31,58 %
Vastaajia yhteensä	19	100 %

Taulukko 17. Työkokemukseni ja/tai koulutukseni on otettu huomioon sijoittelussa.

Työkokemus ja/tai koulutus oltiin vastaajien mielestä huomioitu melko hyvin. Täysin samaa mieltä oli neljä (21,05 %) ja osittain samaa mieltä vajaa kolmannes vastaajista. Yhdessä nämä muodostivat yli puolet kaikista vastaajista. Kolme (15,79 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä. Myös vajaa kolmannes vastaajista oli täysin eri mieltä asiasta.

Olen tyytyväinen sijoituspaikkaani.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	3	15 %

Osittain samaa mieltä	5	25 %
Ei samaa eikä eri mieltä	4	20 %
Osittain eri mieltä	2	10 %
Täysin eri mieltä	6	30 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 18. Olen tyytyväinen sijoituspaikkaani.

Tyytyväisyys sijoituspaikkaan jakautui hyvin epätasaisesti. Nykyiseen sijoituspaikkaansa täysin tyytyväisiä oli kolme (15 %) vastaajaa. Neljäsosa vastaajista oli osittain samaa mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä olevien osuus oli viidennes vastaajista. Osittain tai täysin eri mieltä väittämän kanssa oli myös 40 prosenttia, tosin täysin eri mieltä oli kuusi vastaajaa (30 %) ja osittain eri mieltä kaksi (10 %) vastaajaa.

6.3 Yksilölliset tekijät

Minut tullaan käännettämään/karkottamaan tai aion itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Kyllä	3	15 %
Ei	7	35 %
En osaa sanoa	10	50 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 19. Minut tullaan käännettämään/karkottamaan tai aion itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Kolme (15 %) vastaajaa ilmoitti, että heidät tullaan käännettämään, karkottamaan tai he aikovat itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen. Seitsemän (35 %) vastaajaa ilmoitti, että he jäävät Suomeen vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen. Puolet vastaajista ei osannut sanoa, jäävätkö he Suomeen vai poistetaanko tai poistuvatko he itse Suomesta.

Koen, että pystyn kommunikoimaan sujuvasti yhteisellä kielellä henkilökunnan kanssa.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	11	55 %

Osittain samaa mieltä	8	40 %
Ei samaa eikä eri mieltä	0	0 %
Osittain eri mieltä	1	5 %
Täysin eri mieltä	0	0 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 20. Koen, että pystyn kommunikoimaan sujuvasti yhteisellä kielellä henkilökunnan kanssa.

Lähes kaikki vastaajat ilmoittivat, että he pystyvät kommunikoimaan henkilökunnan kanssa yhteisellä kielellä. Täysin samaa mieltä oli 11 (55 %) vastaajaa ja osittain samaa mieltä oli kahdeksan (40 %) vastaajaa. Vain yksi vastaaja (5 %) ilmoitti olevansa osittain eri mieltä väittämän kanssa. Yksikään vastaajista ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa.

Koen olevani tasavertainen suomalaisten vankien kanssa.	Vastaukset	Prosentuaalinen määrä
Täysin samaa mieltä	9	45 %
Osittain samaa mieltä	6	30 %
Ei samaa eikä eri mieltä	2	10 %
Osittain eri mieltä	1	5 %
Täysin eri mieltä	2	10 %
Vastaajia yhteensä	20	100 %

Taulukko 21. Koen olevani tasavertainen suomalaisten vankien kanssa.

Suurin osa vastaajista koki olevansa täysin tai osittain samaa mieltä väittämästä, että he ovat tasavertaisia suomalaisten vankien kanssa. Täysin samaa mieltä oli yhdeksän (45 %) vastaajaa. Osittain samaa mieltä oli vajaa kolmannes vastaajista. Kaksi vastaajaa (10 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. Yksi vastaaja (5 %) oli osittain eri mieltä ja kaksi vastaajaa (10 %) täysin eri mieltä siitä, että he olisivat tasavertaisia suomalaisten vankien kanssa.

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitelemme kyselyn tuloksista nousevia johtopäätöksiä ja peilaamme niitä teoreettiseen viitekehykseen. Tulosten johtopäätökset on eroteltu tutkimuskysymysten perusteella kolmeen eri osioon: rangaistusajan suunnitelmaan, sijoitteluun sekä yksilöllisiin tekijöihin. Tulosten analysoinnissa tulee kiinnittää huomiota vastaajien määrään. Joidenkin kysymysten kohdalla lähes sataprosenttinen vastausmäärä kieli siitä, että kysymys on sisäistetty ja siitä saatua informaatiota voidaan pitää melko luotettavana. Joidenkin kysymysten kohdalla vastausprosentti jää puolestaan alhaisemmaksi, mikä on huomioitava johtopäätöksiä tehtäessä.

7.1 Ulkomaalaisvankien näkemyksiä rangaistusajan suunnitelmasta

Ensimmäisessä osiossa kysyimme rangaistusajan suunnitelmaa koskevia asioita. Vastaajilta kysyttiin, onko heille laadittu rangaistusajan suunnitelma, ovatko tai olisivatko he halunneet osallistua siihen, onko heillä mahdollisuus osallistua sen mukaiseen toimintaan ja ovatko he tyytyväisiä nykyiseen rangaistusajan suunnitelmaansa.

7.1.1 Rangaistusajan suunnitelman teossa ei kuulla kaikkia vankeja

Kuten luvussa 2.5 olemme maininneet, vankeuslaki edellyttää rangaistusajan suunnitelman laatimisen kaikille vangeille. (Vankeuslaki, 4. luku, 6§). 20:lle kyselyyn vastanneesta ulkomaalaisvangista 16:lle oli laadittu rangaistusajan suunnitelma, mutta kolme vastaajaa ilmoitti, ettei heille ole laadittu rangaistusajan suunnitelmaa.

Vankeuslain mukaan vangilla on myös oikeus tulla kuulluksi rangaistusajan suunnitelmaa koskien. (Vankeuslaki, 2. luku, 1§). Kaksitoista vastaajaa ilmoitti osallistuneensa rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Kuitenkin merkittävä osa, kuusi vastaajaa, vastasi kysymykseen kielteisesti. Edellistä kysymystä seurasi jatkokysymys halukkuudesta osallistua rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Seitsemän vastaajaa, eli 50 prosenttia kysymykseen vastanneista, olisi halunnut olla läsnä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa. Vain yksi vastasi kysymykseen kielteisesti. Tulos on ristiriidassa vankeuslain ja valtioneuvoston asetuksen vankeudesta noudattamisen kanssa, sillä niiden mukaan vangilla on oikeus tulla kuulluksi rangaistusajan suunnitelmaa valmistellessa. (Vankeuslaki, 2. luku, 1§, Valtioneuvoston asetus vankeudesta, 2. luku, 6§, 7§).

Luvussa 4.2 esiin nostamassamme Mennan ja Saarisen tutkimuksessa (2012) oli ulkomaalaisvangeille teetetty samankaltainen kysely. Tuloksien mukaan suurimmalle osalle kyselyyn vastanneista ulkomaalaisvangeista ei oltu tehty rangaistusajan suunnitelmaa. Mennan ja Saarisen kyselyn tuloksen vertailu oman tutkimuksemme kyselyn tuloksiin viittaa siihen, että ulkomaalaisvangille tehdään tänä päivänä rangaistusajan suunnitelma huomattavasti useammin kuin vielä viisi vuotta sitten. Vertailua tulee kuitenkin tarkastella myös kriittisesti, koska Mennan ja Saarisen tutkimus on teetetty Turun vankilassa, joka toimii eri rikosseuraamusalueella kuin oman tutkimuksemme Helsingin vankila. Kyseisten vankiloiden rangaistusajan suunnitelmista vastaa siis eri arviointikeskukset. Lisäksi myös Mennan ja Saarisen tutkimuskyselyn otanta oli pienehkö, joten liian suurien johtopäätösten tekeminen ei tämänkään perusteella kannata.

7.1.2 Puutteet vankien kuulemisessa vaikeuttavat dynaamisiin riskitekijöihin puuttumista

Luvussa 4.4.2 käsitellyn RNR-teorian mukaan rikoksentekijän dynaamisiin riskitekijöihin on mahdollista vaikuttaa ja kuntoutustoiminta on suunnattava riskitekijöiden mukaisesti. Tulosten perusteella on havaittavissa, että usean vangin rangaistusajan suunnitelma on todennäköisesti laadittu ainoastaan kirjallisen materiaalin perusteella. Jos vankia ei ole kuultu rangaistusajan suunnitelman laatimisen yhteydessä, on rangaistusajan suunnitelmassa huomattavan vaikeaa huomioida vangin henkilökohtaiset dynaamiset riskitekijät. Rangaistusajan suunnitelman voi laatia vankia kuulematta, jolloin keskitytään usein pääosin staattisiin riskitekijöihin. Uusintarikollisuuden kannalta on RNR-teorian mukaan hyödyllisempää puuttua dynaamisiin riskitekijöihin, koska ne ovat muutoksille alttiita ja oikeanlaisella kuntoutustoiminnalla niitä on mahdollista alentaa.

Lisäksi esimerkiksi Sanna Riilan YAMK-opinnäytetyöstään saamien tulosten mukaan rangaistusajan suunnitelman tavoitteet toteutuvat kaikista todennäköisimmin silloin, kun uusintariskiin vaikuttavat tekijät on onnistuttu määrittelemään tarkasti ja kun vangilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa häntä koskevan toiminnan suunnitteluun. Riilan mukaan on myös tärkeää, että vanki on motivoitunut muutokseen. (Riila 2012, 17-18.) Haastatteleamalla vankeja on mahdollista havaita asioita, jotka eivät välttämättä nouse esiin kirjallisen materiaalin perusteella.

Suuri osa vastaajista koki, etteivät he päässeet vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelmansa sisältöön. Tämä muodostuu ongelmalliseksi niin vankien henkilökohtaisten riskitekijöiden kuin tarpeidenkin osalta. Vankeusrangaistuksen aikana vangilla tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää hänen kuntoutumistaan. Lisäksi perhesuhteiden ylläpito vankeuden aikana vähentää uusimisriskiä. Rangaistusajan suunnitelman sisällössä tulisi ottaa huomioon vangin kyvyt ja rajoitukset toimintaan osallistumisen kohdalla. Kappaleessa 4.4.3 esitellyn Good Lives Modelin mukaan rikoksentekijällä on elämässään tavoitteita ja tarpeita, ja onnistumisen mahdollisuuksia tulee luoda laillisin keinoin. Tämä sisältää työ- ja koulutustoiminnan, perhesuhteiden sekä elämän laadun kohentamisen. Jos vanki ei ole saanut vaikuttaa työ- ja koulutusmahdollisuuksiinsa tai sijoituspaikan valintaan perhesuhteiden ylläpitämiseksi, kärsii kuntoutustoiminta sen myötä ja vangin motivaatio muutokseen laskee. Erityisen tärkeää olisi, että mikäli vangilla on realistisia tavoitteita vankeusrangaistuksen aikaiselle toiminnalle, ne otettaisiin rangaistusajan suunnitelman laatimisen yhteydessä huomioon. Rikoksettoman elämäntavan omaksuminen hyödyttää sekä vankia, tämän läheisiä että yhteiskuntaa, joten kuntoutuksen merkitys on tämän kokonaisuuden kannalta tärkeää myös ulkomaalaisvankien kohdalla.

7.2 Ulkomaalaisvankien näkemyksiä sijoittelusta

Kyselyn toinen osio käsitteli ulkomaalaisvankien sijoittelua. Kysymysten avulla pyrimme selvittämään, hakevatko ulkomaalaisvangit avolaitossijoittelua ja mitä muuta hakemisen taustalla on. Osion alussa halusimme selvittää, tietävätkö ulkomaalaisvangit avolaitossijoituksen edellytykset. Lisäksi kysyimme, onko ulkomaalaisvankien kotipaikkakunta sekä koulutus- ja työkokemus otettu huomioon sijoittelussa.

7.2.1 Avolaitossijoittelu on ulkomaalaisvangeille mielekäs vaihtoehto - suljettu vankila ei

Kolmetoista vastaajaa eli 68,42 prosenttia vastaajista ilmoitti tietävänsä avolaitossijoittelun edellytykset. Vain kaksi vastaajaa ei omien sanojensa mukaan tiennyt avolaitossijoittelun edellytyksiä. Tulosten perusteella voidaan olettaa, että suurin osa kohderyhmästä tietää, mitä heiltä odotetaan avolaitossijoittelun suhteen. On positiivista, että avolaitossijoituksen suhteen ulkomaalaisvangit vaikuttavat tietävän hyvin sen edellytykset, mikä puolestaan luo mahdollisuuden ylipäätään hakea avolaitossijoitusta. Vankeuslain mukaan vanki voidaan sijoittaa suljetusta vankilasta avolaitokseen joko määrääjäksi tai loppurangaistusta suorittamaan, mikäli vankeuslain 6. luvun 1§:n määrittelemät ehdot täyttyvät. Avolaitossijoittelun tulee edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Lisäksi avolaitossijoittelu edellyttää, että vanki soveltuu avolaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Vanki voidaan sijoittaa avolaitokseen, mikäli katsotaan todennäköiseksi, että vanki ei syyllisty rikokseen tai poistu luvatta avolaitoksesta ja noudattaa avolaitoksen järjestystä. Päihteettömyys on myös avolaitossijoittelun kriteeri. (Vankeuslaki, 6. luku, 1§.)

Sijoitteluosion keskeisimpiin kysymyksiin kuului se, onko vastaaja hakenut avolaitospaikkaa. Tulos oli melko tasainen: 11 vastaajaa oli hakenut ja kahdeksan ei ollut hakenut avolaitospaikkaa. Kuten kappaleessa 2.1 olemme todenneet, ulkomaalaisvangit on tilastojen mukaan sijoitettu lähes yhtä tasaisesti suljettuihin vankiloihin ja avovankiloihin, ja tämän perusteella tuloksia voidaan pitää odotettuina.

Sijoittelua tarkasteltaessa on tärkeää huomioida, miksi osa vangeista ei ole hakenut avolaitossijoitusta. Kysely suoritettiin myös Helsingin vankilan tulo- sekä sijoitteluosastolla, missä suurin osa vangeista on vastikään saapunut vankilaan. Tästä vastaajaryhmästä osa on ollut niin lyhyen aikaa vankilassa, ettei avolaitossijoittelu tule vielä kyseeseen. Toiseen suljettuun laitokseen hakeminen ei ollut mielekäs vaihtoehto vastaajille. Vain yksi vastaaja oli hakenut sijoittelua toiseen suljettuun laitokseen, kun taas 17 vastaajaa ei näin ollut tehnyt.

7.2.2 Kotipaikkakunta sekä opiskelu- ja työkokemus on pääosin huomioitu sijoittelussa

Puolet vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä siitä, onko heidän kotipaikkakunta otettu huomioon sijoittelussa. Kuusi vastaajaa oli täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa, kun taas neljä vastaajaa oli täysin eri mieltä väittämästä. Tästä on vaikea tehdä johtopäätöksiä ilman vankien paikkakuntatietoja. Moni ulkomaalais- ja suomalaisvanki asuu vaille vaki-naista osoitetta Suomessa, joten siinä suhteessa kotipaikkakunnalla ei välttämättä ole kaikille vangeille väliä. Selvää on, että tyytymättömyyttäkin on havaittavissa. Kappaleessa 2.4 olemme todenneet, että vaikka vangilla on oikeus tulla kuulluksi sijoituspaikastaan, voi arviointikeskus ratkaista asian eri tavalla. Asiassa ratkaisee kokonaisvaltainen kuva, jossa vaakakupissa painavat myös muut vankeuteen liittyvät seikat. Kotipaikkakunnan huomiointi kuitenkin helpottaisi osaltaan muun muassa perhesuhteiden ylläpitämistä, mikä puolestaan on usein kuntoutusta edistävä tekijä. Vankeuslain 4. luvun 8§ koskee vankilaan sijoittamisen yleisperiaatteita. Siinä on mainittu, että vankien sijoittelussa tulee ottaa huomioon tämän kotipaikkakunta sekä yhteyksien ylläpitäminen lähimaisiin tai muihin läheisiin (Vankeuslaki, 4. luku, 8§). Asiassa ratkaisee kuitenkin kokonaiskuva ja sijoittelu olla epäedullinen kotipaikkakunnan tai perhesuhteiden ylläpitämisen kannalta.

Työkokemuksen ja/tai koulutuksen huomioimista sijoittelussa kysyttäessä kymmenen vastaajaa oli täysin tai osittain samaa mieltä, että edellä mainitut asiat on huomioitu sijoittelussa. Kuusi vastaajaa oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. Kappaleessa 2.4 olemme maininneet, että arviointikeskuksen tulee sijoittelussa ottaa huomioon vangin mahdollisuus osallistua rangaistusajan suunnitelman vaatimaan toimintaan. Helsingin vankilassa on mahdollisuus lukio- ja ammattikouluopintoihin, ja tapauskohtaisesti vanki voi suorittaa myös ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoja vankilasta käsin. Työtoimintaa on myös tarjolla laajalti, mainittavimpina rekisterikilpien valmistus ja ruuvien pakkaus sekä maalaus- ja hitsaustyöt. Jokaiselle vangille ei tietenkään voida taata täysin omaa koulutusta tai työkokemusta vastaavaa toimintaa, mutta ainakin Helsingin vankilan tarjoamaa työ- ja opiskelutoimintaa voidaan pitää valtakunnallisella tasolla monipuolisena. Esimerkiksi teorialuvussa esittelemässämme Good Lives Modelissa keskeistä vangin kuntoutumisen ja rikoksettomaan elämäntapaan kannustamisen kannalta on, että vangin henkilökohtaiset tavoitteet huomioidaan hänelle tehtäviä suunnitelmia laadittaessa. Vankeuslain 4. luvun 8§ mukaan sijoittelussa tulee ottaa huomioon vangin mahdollisuudet sijoittua rangaistusajan suunnitelmansa edellyttämään toimintaan (Vankeuslaki, 4. luku, 8§). Vaikka Helsingin vankilan työ- ja opiskelumahdollisuudet ovat melko laajat, on se kuitenkin suljettu vankila, mikä rajaa toimintaa enemmän kuin avolaitos, josta käsin on mahdollista osallistua siviilitoimintaan.

7.3 Ulkomaalaisvankien näkemyksiä yksilöllisten tekijöiden huomioimisesta

Yksilöllisiin tekijöihin keskittyvässä osioissa kysyimme ulkomaalaisvangeilta Suomesta karkottamisesta, kielitaidon merkityksestä sekä tasavertaisuuden kokemuksista suomalaisvankeihin verrattuna.

7.3.1 Käännätyt- ja karkotusasiat monella vangilla kesken

Kysyimme vangeilta, tullaanko heidät käännättämään/karkottamaan tai aikovatko he itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen. Kolme vastaajaa ilmoitti näin tapahtuvan ja seitsemän vastaajaa aikoi jäädä Suomeen vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen. Kymmenen vastaajaa ei osannut sanoa varmasti. Kysymyksen ongelmallisuus selvisi toteutusvaiheessa: moni vastaaja kertoi suoraan, että heillä on karkotuspäätös vireillä, mutta he eivät osanneet vielä kyselyyn vastatessaan sanoa, mikä karkotusprosessin lopputulos tulee olemaan.

7.3.2 Yhteisellä kielellä kommunikoinnista ja tasa-arvoisuudesta kiitosta

Tulosten perusteella kielitaidolla ei näyttäisi olevan merkittävää vaikutusta asioinnin laadussa henkilökunnan kanssa. 19 vastaajaa oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että he pystyivät kommunikoimaan sujuvasti yhteisellä kielellä henkilökunnan kanssa. Vain yksi vastaaja oli osittain eri mieltä asiasta. Kysymyksen kohdalla on kuitenkin erittäin tärkeää muistaa, että kyselyyn vastaamatta jättäneet ilmoittivat syyksi juuri puutteellisen kielitaidon, joten tällaisten ulkomaalaisvankien näkemykset eivät siis tutkimuksessamme pääse lainkaan esille. Näin ollen aiheesta on hankalaa tehdä johtopäätöksiä. Aiemmin aihetta tutkittaessa on todettu, että edes jonkin verran suomea taitavat ulkomaalaisvangit pärjäävät vankilassa paremmin kuin täysin suomea taitamattomat vangit. (ks. esim. Junninen 2008; Huhta 2012).

Tasa-arvon suhteen ei kyselyn perusteella ilmennyt ongelmia. Neljä viidestä vastaajasta koki olevansa täysin tai melko samaa mieltä siitä, että he ovat tasa-arvoisessa asemassa suomalaisvankeihin nähden. Olemme kappaleessa 3.1 olemme viitanneet vankeuslain 1. luvun 3§, jonka mukaan tulee vankeja kohdella oikeudenmukaisesti, eikä vankeja saa asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi kansalaisuuden vuoksi. Tämä näyttäisi tulosten perusteella onnistuneen suhteellisen hyvin, joskin pieni osa vastaajista ilmoitti, että he eivät koe olevansa täysin tasa-arvoisia suomalaisvankeihin nähden.

8 Pohdinta

Seuraavassa pohdimme opinnäytetyön prosessin kulkua. Käymme läpi opinnäytetyön suunnittelua, toteutusta ja analyysivaihetta. Tuomme lisäksi esiin opinnäytetyön haasteet ja sen

luomat mahdollisuudet jatkotutkimuksille reflektoiden samalla kriittisesti omaa toimintaamme.

8.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessin suunnitteluprosessi lähti käyntiin huhtikuussa 2016 järjestettyyn seminaariin osallistumisella. Opinnäytetyön aiheen valitsimme yhteisellä päätöksellä. Koimme aiheen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi, sillä ulkomaalaisvangeista Suomessa on tehty melko vähän tutkimusta vaikka ulkomaalaisvankien määrä on ollut jo vuosia kasvussa. Halusimme myös, että opinnäytetyöllämme olisi merkitystä niin muille rikosseuraamusalan opiskelijoille kuin työelämällekkin.

Aiheen valinnan jälkeen aloitimme opinnäytetyösuunnitelman laatimisen. Suunnitelmavaihe sujui melko jouhevasti ja saimme melko selkeän kuvan opinnäytetyömme painotuksista. Alun perin tarkoituksenamme oli tehdä opinnäytetyö *ulkomaalaistaustaisten* vankien osalta, mutta termiä on vaikea määritellä tarkasti. Totesimme, että tilastointi ulkomaan kansalaisista on yksinkertaisin tapa rajata kohderyhmä. Lisäksi rajasimme tutkimuskohteeksemme ulkomaalaisvankien rangaistusajan suunnitelmaan, sijoitteluun sekä yksilöllisiä tekijöitä koskeviin osaluosiin. Tarkastutimme suunnittelemaamme tutkimuskysymykset arviointikeskuksella, ja arviointikeskuksesta saadun palautteen myötä rajasimme kysymyksiä entuudestaan. Tässä vaiheessa oli suunnitteilla, että toteutamme kyselyn muutamassa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankilassa. Tutkimusluvan saimme 1.8.2016.

Opinnäytetyön toteutusvaihe lähti liikkeelle verkkaisesti. Ensimmäinen haaste tuli eteen, kun lähdimme miettämään opinnäytetyökyselyn kääntämistä muille kielille. Alustavasti tarkoituksenamme oli kääntää kysely suomen ja englannin kielen lisäksi ainakin viron ja venäjän kielille. Meillä ei kuitenkaan ollut kontakteja viron- tai venäjänkielisiin kääntäjiin eikä niitä ollut tarjolla opinnäytetyön tilaajan puolesta, joten päädyimme kääntämään työn ainoastaan suomen ja englannin kielille.

Alkuperäinen suunnitelma toteuttaa kysely useammassa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankilassa kariutui syksyllä 2016. Pyysimme opinnäytetyön ohjaajamme ohjeistamana Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselta vinkkejä laajan kyselyn toteuttamiseen, mutta emme saaneet syksyn jälkeen vastauksia yhteydenottoihimme. Saimme ohjaajaltamme kuitenkin vinkkejä prosessin jatkamiseen, ja päätimme suorittaa kyselyn ainoastaan Helsingin vankilassa. Opinnäytetyöprosessin loppupuolella ohjaajamme myös vaihtui eläköitymisen takia, mutta saimme myös uudelta ohjaajaltamme hyviä neuvoja työn etenemiseen ja toteuttamiseen. Kun olimme saaneet kerättyä tutkimusaineistomme, sujui aineiston purku verrattain helposti. Tässä auttoivat selkeät tutkimuskysymykset, vastausten helppo tilastointi sekä aineiston analyysi teoreettiseen viitekehykseen peilaten.

Teimme opinnäytetyön parityönä ja työnjako sujui jälkikäteen tarkasteltuna hyvin. Työn suunnitelman, aiheen rajauksen ja tutkimuskyselylomakkeen teimme kokonaan yhdessä. Suunnitelmaan kuului myös tutkimusasetelman päättäminen. Tämän myötä kummallekin oli selvää, mihin suuntaan työtä lähdetään tekemään. Koska Jani työskenteli prosessin aikana Helsingin vankilassa, keskittyi hän opinnäytetyöympäristön tarkempaan esittelyyn ja toteutti kyselyn. Joonas puolestaan työsti työn yhteiskunnallisia lähtökohtia ja teoreettista viitekehystä. Tulosten analysointi ja lopulta pohdinta tehtiin tiiviissä yhteistyössä. Vaikka jaoimme vastuun tietyistä osioista keskenämme, pidimme tekemisistämme lähes päivittäin yhteyttä ja autoimme toisiamme prosessin etenemisessä.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja kehitysehdotukset

Jälkikäteen tarkastellessa tutkimusprosessissa ilmeni muutama luotettavuuteen liittyvä ongelma. Ensimmäinen selkeä luotettavuuteen vaikuttava tekijä on kapea otanta: 20 vastaajan otanta on määrällisessä kyselyssä pieni, ja on valitettavaa ettei vastauksia kyselylomakkeeseen saatu enempää. Saaduista vastauksista voidaan tehdä joitakin suuntaa antavia johtopäätöksiä Helsingin vankilan ulkomaalaisvankien mielipiteistä, mutta niiden yleistämiseen on syytä suhtautua erittäin varauksellisesti. Positiivista on, että kyselyyn vastanneet vastasivat suurella prosentilla kaikkiin kysymyskohtiin, mikä lisää hieman tulosten luotettavuutta.

Toinen luotettavuuteen liittyvä seikka liittyy vastaajien kielitaitoon. Luotettavuutta paransi se, että kysely toteutettiin ohjatusti ja ongelmatilanteissa vastaajilla oli mahdollisuus saada avustusta kyselyn toteuttajilta. Jälkikäteen pohdittuna olisi voinut olla hyödyllistä lisätä kyselyn yhteyteen myös rikosseuraamusalan käsitteitä selittävä sanasto. Kuten johtopäätöksissä mainitsimme, ongelmana tutkimuksessamme on se, että kyselyyn vastasivat vain ne vangit, joiden kielitaito oli riittävällä tasolla. Vaatimus kielitaidosta siis rajasi tutkimuksen ulkopuolelle täysin ne vangit, jotka eivät kokeneet kielitaitonsa olevan riittävä kyselyyn vastaamiseksi, mikä voi osaltaan vääristää tutkimustuloksia. Tutkimuskysymyksiimme olisi tärkeää saada vastauksia myös kielitaitonsa vuoksi kyselyyn vastaamatta jättäneiden näkemyksistä.

Aina kun kyselyn kohteena on vankiväestöä, tulee kiinnittää erityistä huomiota eettisiin periaatteisiin. Kuten kappaleessa 5.7 on mainittu, noudatimme ehdotonta tietosuojaa vastaajien osalta. Yhtään vastaajaa ei ole tunnistettavissa tulosten perusteella. Keräämämme kyselylomakkeet on hävitetty asiaankuuluvasti tietosuojajätteeksi lajiteltuna. Ulkomaalaisvangeille jakamamme kyselylomakkeiden kysymykset eivät luonteeltaan olleet erityisen arkaluontoisia. Emme osaltamme koe, että vastaajille olisi tullut vastaan eettisiä ongelmia kysymyksiin vastatessaan.

Opinnäytetyöprosessimme myötä ja etenkin sen haasteiden selvittyä nousi esiin tärkeitä seikkoja jatkotutkimukseen liittyen. Kuten arviointikeskuskin tilauksessaan toivoi, olisi jatkotutkimus ulkomaalaisvankien asemasta tärkeää ja laajemmalle tutkimukselle olisi kysyntää. Laajan otannan saamiseksi kysely tulisi saada käännettyä useammalle kielelle, jotta tutkimuksesta saadaan tehtyä luotettavampi. Optimaalisimmassa tilanteessa kyselyn vastaamiseen olisi apua tarjoamassa jokaisen vangin äidinkieltä taitava tulkki.

Isomman otannan saaminen parantaisi tutkimuksen luotettavuutta. Kuitenkin, esimerkiksi koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen käsittävän tutkimuksen tekemiseksi tarvittaisiin kontakteja työelämän toimijoihin. Vankila on toimintaympäristönä ulkopuolisilta tahoilta eristetty, joten laaja-alainen kysely ei ilman yhteistyötä ja kontakteja voi onnistua. Ennen vastaavaan tutkimusprosessiin ryhtymistä on tärkeää selvittää, kuinka laaja tutkimus on realistista toteuttaa.

Lähteet

Sähköiset lähteet

Andrews, D.A. & Bonta, J. 2007. Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation. Viitattu 15.4.2017.

<http://www.pbpp.pa.gov/Information/Documents/Research/EBP7.pdf>

Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 12.5.2016.

<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissä>

Good Lives Model. Viitattu 17.3.2017.

<https://www.goodlivesmodel.com/information>

Hänninen, A. 2016. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden arviointi vankilassa. Pro gradu - tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20160480/urn_nbn_fi_uef-20160480.pdf

Huhta, H. 2012. Maahanmuuttajana suomalaisessa vankilassa. Etnografinen tutkimus vankilajarjesta. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 5/2012. Viitattu 16.3.2017.

[http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6E0sluR2d/5_2012_Maahanmuuttajana_suom_vankilassa_korjattu_21062012.pdf)

[monisteetjaraport-](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6E0sluR2d/5_2012_Maahanmuuttajana_suom_vankilassa_korjattu_21062012.pdf)

[tit/6E0sluR2d/5_2012_Maahanmuuttajana_suom_vankilassa_korjattu_21062012.pdf](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6E0sluR2d/5_2012_Maahanmuuttajana_suom_vankilassa_korjattu_21062012.pdf)

Junninen, M. 2008. Suomalaisen vankiloiden turvallisuus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 5/2008. Viitattu 16.3.2017.

[http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/6BzsiW5DC/5_2008_Suomalaisen_vankiloiden_turvallisuus.pdf)

[risenjulkaisusarja/6BzsiW5DC/5_2008_Suomalaisen_vankiloiden_turvallisuus.pdf](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/6BzsiW5DC/5_2008_Suomalaisen_vankiloiden_turvallisuus.pdf)

Koistinen, T. 2012. Ulkomaalaistaustaisten vankien kokemuksia heidän kohtelustaan Helsingin vankilassa. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 10.3.2017.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45262/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1>

Menna, V. & Saarinen, A. 2012. Ulkomaalainen vanki Turun vankilassa - opas kuntoutuksen ja valvonnan haasteisiin. YAMK-opinnäytetyö. Viitattu 21.3.2017.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41352/Saarinen%20Aki%20Menna%20Victoria.pdf?sequence=1>

Pehkonen, S. 2011. Vankien kokemuksia rangaistusajan suunnitelman teosta sekä sijoittelu-prosessista Etelä-Suomen aluevankilassa. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 10.3.2017.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24896/Viitteet%20uusiks.pdf?sequence=1>

Poliisi 2016. Ilmiötiedote. Huumaus- ja dopingainerikollisuuden tilannekatsaus 2015-2016. Viitattu 28.3.2017.

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/45667_Huumaus-_ja_dopingainerikollisuuden_tilannekatsaus_2015-2016.pdf?72a0b973c65bd488

Rikosseuraamuslaitos 2015a. Rikosseuraamuslaitoksen vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita koskeva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Viitattu 13.3.2017.

[http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/V8Dl7UJhX/Yhdenvertaisuus-_ja_tasa-arvosuunnitelma_2015_net.pdf)

[muut/V8Dl7UJhX/Yhdenvertaisuus-_ja_tasa-arvosuunnitelma_2015_net.pdf](http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/V8Dl7UJhX/Yhdenvertaisuus-_ja_tasa-arvosuunnitelma_2015_net.pdf)

Rikosseuraamuslaitos 2017a. Arviointikeskukset. Viitattu 11.4.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujensijoitteluasiirtaminen/arviointikeskukset.html>

Rikosseuraamuslaitos 2017b. Arvot ja strategia. Viitattu 1.3.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Rikosseuraamuslaitos 2017c. Helsingin vankila. Viitattu 17.3.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/helsinginvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2017d. Helsingin vankilan esite. Viitattu 17.3.2017

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/esitteet/6DIM4GTSx/Helsingin_vankilan_esite.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 30.11.2016.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2015b. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2014. Viitattu 15.5.2016.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/2L62dq7TN/RISE_Vuosikirja2014_nettiin_korjattu.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2016. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015. Viitattu 28.12.2016.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/tE4LLWEpz/RISE_vuosikirja_2015_WEB.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2017e Vankeusrangaistuksen aloitus. Viitattu 6.4.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistuksenaloitus.html>

Rikosseuraamuslaitos 2017f. Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen. Viitattu 3.4.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujensijoittelujasiirtaminen.html>

Tilastokeskus 2004. Kuka on ulkomaalainen? Viitattu 17.5.2017.

http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_06_04_nieminen.html

Tilastokeskus 2012. Maahan- maasta- ja nettomaahanmuutto 1971-2012. Viitattu 9.5.2016.

http://www.stat.fi/til/muutl/2012/muutl_2012_2013-04-26_kuv_001_fi.html

Tilastokeskus 2015. Ulkomaalaisten kielitaito. Viitattu 16.5.2016.

http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html

Tilastokeskus 2016. Väestörakenne. Viitattu 16.5.2016.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/020_vaerak_tau_101.px/?rxid=84b0d100-7283-468c-b935-12846d58009e

Väestöliitto 2012. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 9.5.2016.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Lait ja asetukset

Hallintolaki. 434/2003. Viitattu 10.3.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Kansalaislaki. 359/2003. Viitattu 17.5.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359#L1P2>

Tutkintavankeuslaki. 768/2005. Viitattu 18.5.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768>

Valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa. 681/2010. Viitattu 3.5.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100681>

Valtioneuvoston asetus vankeudesta. 548/2015. Viitattu 14.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150548>

Vankeuslaki. 767/2005. Viitattu 10.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Yhdenvertaisuuslaki. 1325/2014. Viitattu 14.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Painetut lähteet

Andrews, D. A., Bonta, J. & Wormith, J. S. 2011. THE RISK-NEED-RESPONSIVITY (RNR) MODEL. Does Adding the Good Lives Model Contribute to Effective Crime Prevention? Teoksessa Criminal justice and behavior. 2011. 735-755.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Iivari, J. 2006. Tuomittu maahanmuuttaja. Helsinki: Stakes.

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2. painos. Helsinki: Tietosanoma.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Julkaisemattomat lähteet

Rikosseuraamuslaitos. Ote vankitietojärjestelmästä 1.10.2016.

Rikosseuraamuslaitos. Ote vankitietojärjestelmästä 15.3.2017.

Taulukot

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaiset sukupuolen mukaan 1980-2015. Väestörakenne 2015. Tilastokeskus.
http://www.stat.fi/til/vaerak/2015/vaerak_2015_2016-04-01_kuv_003_fi.html

Taulukko 2. Ulkomaalaisten vankeus- ja tutkintavankien keskimäärä ja osuus kaikkien vankien keskimäärästä vuosina 2000-2014. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015. Sivu 9.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/2L62dq7TN/RISE_Vuosikirja2014_nettiin_korjattu.pdf

Taulukko 3. Ulkomaalaisten vankien keskimäärät vankilajeittain sekä osuus kaikista vangeista vuosina 2006-2015. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2014. Sivu 27.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/tE4LLWEpz/RISE_vuosikirja_2015_WEB.pdf

Taulukko 4. Ulkomaalaisten vankien kansalaisuus 1. toukokuuta 2014. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015. Sivu 28.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/2L62dq7TN/RISE_Vuosikirja2014_nettiin_korjattu.pdf

Taulukko 5. Ulkomaalaisvankien päärikos 01.10.2016. Vankitietojärjestelmä. Rikosseuraamuslaitos. (julkaisematon lähde).

Taulukot

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaiset Suomessa sukupuolen mukaan 1980-2015 (Tilastokeskus 2015).	16
Taulukko 2. Ulkomaalaisten vankeus- ja tutkintavankien keskimäärä ja osuus kaikkien vankien keskimäärä-rästä vuosina 2000-2014 (Rikosseuraamuslaitos 2015b).	17
Taulukko 3. Ulkomaalaisten vankien keskimäärät vankilajeittain sekä osuus kaikista vangeista vuosina 2006-2015 (Rikosseuraamuslaitos 2016).	18
Taulukko 4. Ulkomaalaisvankien kansalaisuus 1. toukokuuta 2015 (Rikosseuraamuslaitos 2016).	19
Taulukko 5. Ulkomaalaisvankien päärikos 01.10.2016. Ote vankitietojärjestelmästä.	20
Taulukko 6. Minulle on laadittu rangaistusajan suunnitelma.	32
Taulukko 7. Osallistuin rangaistusajan suunnitelman laatimiseen.	33
Taulukko 8. Jos et ollut läsnä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, olisitko halunnut osallistua siihen?	33
Taulukko 9. Mielestäni pääsin vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelman sisältöön.	34
Taulukko 10. Tiedän, mitä minun tulee tehdä rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistymiseksi.	34
Taulukko 11. Minulla on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää rangaistusajan suunnitelmani toteutumista.	35
Taulukko 12. Olen tyytyväinen minulle laadittuun rangaistusajan suunnitelmaan.	35
Taulukko 13. Tiedän avolaitossijoituksen edellytykset.	36
Taulukko 14. Olen hakenut avolaitospaikkaa.	36
Taulukko 15. Olen hakenut sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen.	36
Taulukko 16. Kotipaikkakuntani on otettu huomioon sijoittelussa.	37
Taulukko 17. Työkokemukseni ja/tai koulutukseni on otettu huomioon sijoittelussa.	37
Taulukko 18. Olen tyytyväinen sijoituspaikkaani.	38
Taulukko 19. Minut tullaan käännyttämään/karkottamaan tai aion itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen.	38
Taulukko 20. Koen, että pystyn kommunikoimaan sujuvasti yhteisellä kielellä henkilökunnan kanssa.	39
Taulukko 21. Koen olevani tasavertainen suomalaisten vankien kanssa.	39

Kuviot

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.	31
Kuvio 2. Vastaajien päärikostyyppi.	31
Kuvio 3. Vastaajien rangaistuksen pituus.	32

Liitteet

Liite 1. Rikosseuraamuslaitoksen myöntämä tutkimuslupa.....	55
Liite 2. Tutkimuskyselypohja	57

Liite 1. Rikosseuraamuslaitoksen myöntämä tutkimuslupa.

Päätös

1.8.2016

39/332/2016

Jani Nurmi

/ Joonas Tanninen

Hakemuksenne 4.7.2016

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opintojen opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaa yliopettaja Matti Laine. Tutkimuksen tilaajana on Rikosseuraamuslaitoksen Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskus. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilönä toimii erikoissuunnittelija Sanna Riila.

Tutkimuksen aihe

Ulkomaalaisvangit Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa - Asemaan ja taustatietoihin liittyvä selvitys

Tutkimuksen toteutus

Vankitietojärjestelmästä haetaan tietoja ulkomaalaisvangeista muun muassa kansalaisuuksiin, sijoitteluun ja poistumislupiin liittyen.

Kyselyn tekeminen ulkomaalaisvangeille

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimuksen suorittamiseen

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan hakemuksenne mukaisesti. Vankitietojärjestelmän aineiston muodostaminen tulee tehdä erikoistutkija Marja-Liisa Muiluvuoren tai erikoistutkija Sasu Tynin kanssa.

Vankien osallistuminen kyselytutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa Rikosseuraamuslaitoksen muulle toiminnalle.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blömster
erikoistutkija

Tiedoksi

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Etelä-Suomen vankiloiden johtajat
Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja

Liite 2. Tutkimuskyselypohja

Ikä:					
Kansalaisuus:					
Rikostyyppi:					
Tuomion pituus:					
Rangaistusajan suunnitelma	Ei				Kyllä
	En osaa sanoa				
1. Minulle on laadittu rangaistusajan suunnitelma	x		x		x
2. Osallistuin rangaistusajan suunnitelman laatimiseen	x		x		x
3. Jos et ollut läsnä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, olisitko halunnut osallistua siihen	x		x		x
	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
4. Mielestäni pääsin vaikuttamaan rangaistusajan suunnitelman sisältöön	1	2	3	4	5
5. Tiedän, mitä minun tulee tehdä rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistymiseksi	1	2	3	4	5
6. Minulla on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka edistää rangaistusajan suunnitelmani toteutumista (esim. kuntoutustoiminta, opiskelu, työnteko yms.)	1	2	3	4	5
7. Olen tyytyväinen minulle laadittuun rangaistusajan suunnitelmaan	1	2	3	4	5

Sijoittelu	Kyllä				
	Ei	En osaa sanoa			
8. Tiedän avolaitossijoituksen edellytykset	x		x		x
9. Olen hakenut avolaitospaikkaa	x		x		x
10. Olen hakenut sijoitusta toiseen suljettuun laitokseen	x		x		x
	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
11. Kotipaikkakuntani on otettu huomioon sijoittelussa	1	2	3	4	5
12. Työkokemukseni ja/tai koulutukseni on otettu huomioon sijoittelussa	1	2	3	4	5
13. Olen tyytyväinen sijoituspaikkaani	1	2	3	4	5

Yksilölliset tekijät	En osaa sanoa					Kyllä					
	Ei										
14. Minut tullaan käännyttämään/karkottamaan tai aion itse poistua Suomesta vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeen	x		x						x		
	Täysin eri mieltä		Osittain eri mieltä		Ei samaa eikä eri mieltä		Osittain samaa mieltä		Täysin samaa mieltä		
15. Koen, että pystyn kommunikoimaan sujuvasti yhteisellä kielellä henkilökunnan kanssa	1	2	3	4	5						
16. Koen olevani tasavertainen suomalaisten vankien kanssa	1	2	3	4	5						